UCHWAŁA NR XXVII/159/18
RADY GMINY TRAWNIKI

z dnia 26 czerwca 2018 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Trawniki na lata 2018 - 2024

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 994 z późn. zm.), art. 16b, art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1769 z późn. zm.) - Rada Gminy Trawniki uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się i przyjmuje do realizacji „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Trawniki na lata 2018 – 2024" stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Trawniki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady

Barbara Waryszak

Załącznik do Uchwały Nr XXVII/159/18
Rady Gminy Trawniki
z dnia 26 czerwca 2018 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Trawniki na lata 2018-2024

Trawniki 2018

	Spis treści	2
	Wstęp	4
	Podstawa prawna	5
1.	Charakterystyka gminy Trawniki	7
1.1.	Położenie	7
1.2.	Powierzchnia	8
1.3.	Demografia	9
1.4.	Oświata i kultura	11
2.	Analiza problemów występujących na terenie gminy Trawniki	12
2.1.	Ubóstwo	14
2.2.	Bezrobocie	16
2.3.	Bezpieczeństwo i zdrowie publiczne	17
2.4.	Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba	18
2.5.	Problemy osób starszych	23
2.6.	Problemy opiekuńczo-wychowawcze	25
2.7.	Alkoholizm i narkomania	29
2.8.	Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	33
2.9.	Bezdomność	33
2.10.	Dożywianie dzieci	34
3.	Świadczenia realizowane z zakresu polityki społecznej	36
3.1.	Pomoc społeczna	36
3.2.	Świadczenia rodzinne	38
3.3.	Fundusz alimentacyjny	40
3.4.	Pomoc materialna dla uczniów	41
4.	Analiza SWOT	44
5.	Kierunki rozwoju gminy	49
5.1.	Misja i wizja	49
5.2.	Prognoza zmian w zakresie objętym strategią	51
5.3.	Cele strategiczne, szczegółowe, kierunki działań	54
5.3.1.	Kultura i sport	55
5.3.2.	Pomoc społeczna	56
5.3.2.1.	Ubóstwo	56

5.3.2.2.	Bezrobocie	57
5.3.2.3.	Niepełnosprawność	58
5.3.2.4.	Osoby starsze	59
5.3.2.5.	Uzależnienie	60
5.3.3.	Bezpieczeństwo publiczne	61
5.3.4.	Przyjazność miejsca zamieszkania	62
6.	Zarządzanie realizacją strategii	63
6.1.	Określenie sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych	63
6.2.	Monitoring i ewaluacja	65
6.3.	Harmonogram wdrażania strategii	66
7.	Zakończenie	67
8.	Spis tabel	68
9.	Spis rysunków	69
10.	Spis wykresów	69

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa społecznego mieszkańców naszej gminy w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Podmiotowość człowieka, odpowiedzialność za własne życie, subsydiarność to wartości nadrzędne, do których odwołuje się przedstawiony dokument. Obowiązek opracowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych gminy Trawniki wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769 z późn. zm.).

Dokument ma charakter kilkuletni, został opracowany na lata 2018-2024. Zgodny jest materiałami strategicznymi, które dotyczą polityki społecznej, na szczeblu europejskim, krajowym oraz regionalnym umożliwiając tym samym m.in. pozyskanie środków zewnętrznych na realizację postawionych kierunków działań. Wytycza nowe cele strategiczne mające na celu poprawę jakości życia społeczeństwa, poprzez polepszenie sytuacji materialnej, jak również wsparcie społeczne. Punktem wyjścia jest analiza (SWOT) tzn. identyfikacja słabych i mocnych stron obecnego sposobu rozwiązywania problemów pomocy społecznej oraz identyfikacja problemów grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, analiza zasobów oraz prowadząca do określenia szans i zagrożeń w otoczeniu – analiza trendów przyszłości. Cele strategii polityki społecznej gminy zmierzają do stworzenia warunków do integracji społecznej osobom z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

PODSTAWA PRAWNA

Podczas opracowywania strategii bazowano na aktach prawnych dających podstawy do działań w sferze polityki społecznej. Należą do nich:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1769 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 487);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 697 z późń. zm.);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1518 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 489 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 224 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 645 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2046 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 546 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2016 r., poz. 162 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1943 z późn. zm.);
- uchwała Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r., w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020;

Podczas tworzenia strategii powstała potrzeba odwołania się do innych obowiązujących aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Trawniki na lata 2018-2024 uwzględnia również wytyczne zawarte w europejskich, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych, takich jak.:

- Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”;
- Strategia Rozwoju Kraju 2030: konkurencyjna gospodarka, spójność społeczna i terytorialna, sprawne i efektywne państwo;
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju: Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2014-2020;
- Krajowy Program Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie 2014-2020;
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020;
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej 2014-2020.

1. Charakterystyka gminy Trawniki

1.1 Położenie

Gmina Trawniki jest gminą wiejską położoną w województwie lubelskim, w powiecie świdnickim. Całkowita powierzchnia gminy to 84,16 km^2. Gmina położona jest w strefie granicznej dwóch regionów pierwszego rzędu: Wyżyny Lubelskiej i Polesia Wołyńskiego u ujścia rzek Marianki i Giełczwi do Wieprza. Granica między tymi regionami przebiega w obszarze Gminy lewym zboczem doliny rzeki Wieprz. Północno - zachodnia część Gminy należy do Wyniosłości Giełczewskiej oraz do Równiny Łuszczowskiej, południowo-wschodnia natomiast, do Obniżenia Dorohuckiego.

Gminy ościenne należą do powiatów: świdnickiego (gm. Piaski), łęczyńskiego (gm. Milejów), chełmskiego (gm. Siedliszcze i Rejowiec Fabryczny) oraz krasnostawskiego (gm. Fajsławice i Łopiennik Górny).

Rysunek 1. Położenie gminy Trawniki (www.geoportal.gov.pl).

Układ osadniczy gminy to 11 miejscowości, które stanowią sołectwa: Biskupice, Bonów, Dorohucza, Ewopole, Oleśniki, Pełczyn, Siostrzytów, Struża, Struża Kolonia, Trawniki oraz Trawniki Kolonia.

Przez teren gminy przebiegają następujące ciągi komunikacyjne:

- droga krajowa nr 12 Lublin - Dorohusk, biegnąca w kierunku wschód-zachód,
- droga wojewódzka nr 838 Fajsławice – Trawniki - Głębokie, biegnąca w kierunku północ-południe,
- droga wojewódzka nr 829 Biskupice – Łucka, biegnąca w kierunku północ-południe,
- oraz drogi powiatowe i gminne.

Rysunek 2. Położenie gminy na mapie (www.mapygoogle.pl).

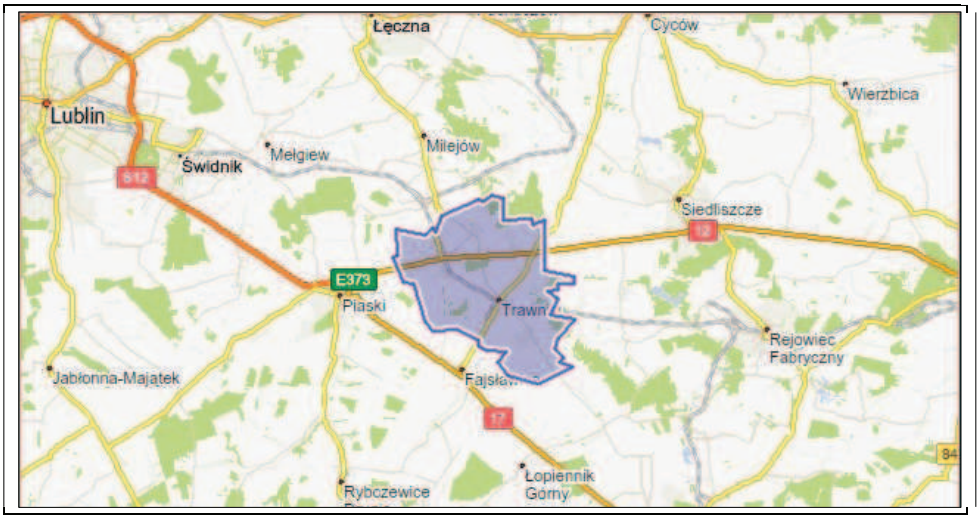

1.2 Powierzchnia

Teren gminy Trawniki w ponad 80 % powierzchni stanowią użytki rolne z czego większość to grunty orne. W produkcji roślinnej przeważa uprawa zbóż, buraków cukrowych, ziemniaków, kukurydzy, ziół i warzyw, natomiast w hodowli zwierzęcej bydło i trzoda chlewna. Lesistość gminy jest niewielka i nie przekracza 7 %. Na terenie gminy występują zasadniczo 3 kompleksy leśne: w części północnej w okolicach miejscowości Siostrzytów, w części wschodniej wzdłuż granicy gminy na południe od miejscowości Ewopole oraz w części centralnej pomiędzy miejscowościami Pełczyn i Trawniki Kolonia.

Tabela 1. Bilans użytkowania terenów gminy Trawniki (Starostwo Powiatowe Świdnik).

Wyszczególnienie		**Powierzchnia [ha]**	**% powierzchni gminy**
użytki rolne razem		7 036	83,6
grunty orne		4 971	59,0
lasy i grunty leśne	państwowe	324	3,8
	prywatne	238	2,8
wody		114	1,4
pozostałe grunty i nieużytki		704	8,4
łącznie		8 416	100,00

Gmina posiada charakter rolniczy z przeważającą zabudową jednorodzinną i zagrodową. Jedynie w Trawnikach zlokalizowane jest duże skupisko budynków wielorodzinnych.

1.3 Demografia

Liczba ludności gminy ulega ciągłej zmianie. Spowodowane jest to nie tylko panującym niżem demograficznym, ale również migracją zarobkową młodych mieszkańców.

Wykres 1. Liczba ludności gminy w latach 2012-2017 (ewidencja UG stan na 31 grudnia danego roku)

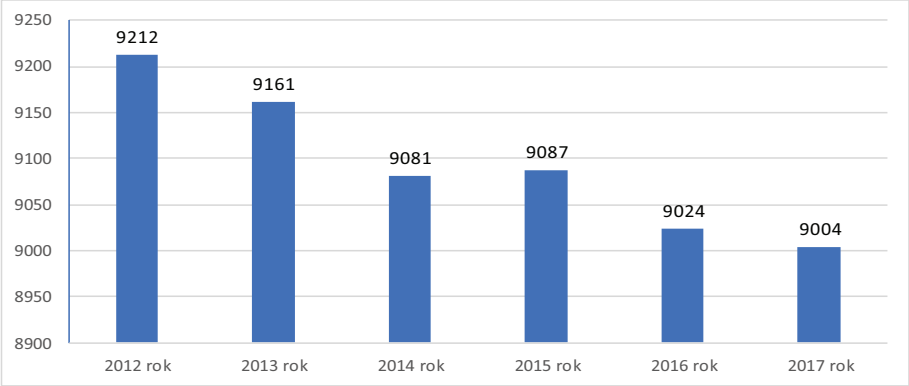

Źródło: Ewidencja UG.

Z danych wynika, iż liczba ludności w gminie Trawniki stopniowo zmniejsza się, a w 2017 r. odnotowano najmniejszą liczbę osób zamieszkujących gminę.

Biorąc pod uwagę dane z ostatnich lat można stwierdzić, iż w gminie Trawniki więcej osób umiera niż się rodzi. Jest to z pewnością wynik starzenia się społeczeństwa, panującego niżu demograficznego.

Wykres 2. Urodzenia oraz zgony w latach 2012-2017.

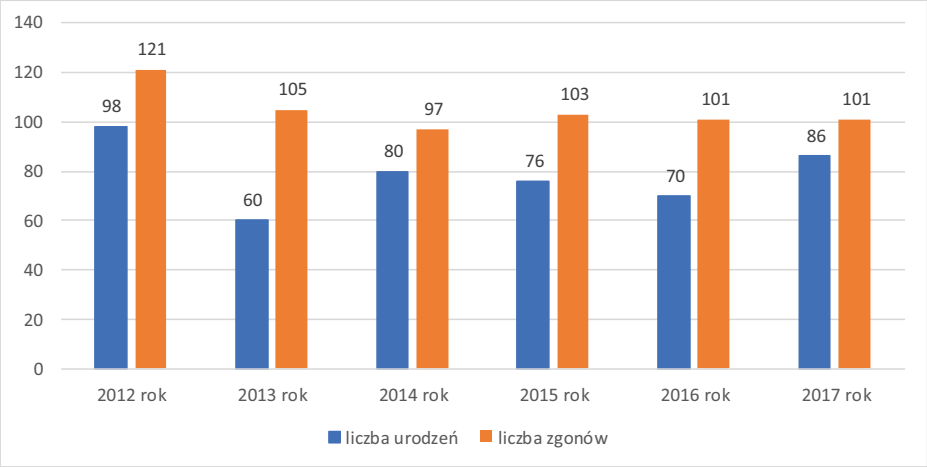

Źródło: ewidencja UG.

Jak wynika z analizy powyższej tabeli w gminie Trawniki na przestrzeni sześciu ostatnich lat odnotowano więcej zgonów aniżeli urodzeń, a po okresie dwuletniego spadku w liczbie urodzeń na nowo odnotowuje się ich wzrost.

Jednym ze świadczeń rodzinnych, jakie jest przyznawane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach jest jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka. Świadczenie jest uzależnione od kryterium dochodowego wynoszącego 1922,00 zł netto na osobę (kryterium aktualne wg stanu na 2018 rok).

Poniższa tabela przedstawia zestawienie jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka przyznanej osobom w latach 2012 – 2017 z uwzględnieniem miejsca zamieszkania.

Tabela 2. Dotyczy ilości świadczeń z tyt. urodzenia dziecka.

Lp.	Miejscowość	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Biskupice	7	6	3	8	7	4
2.	Bonów	2	0	2	4	2	1
3.	Dorohucza	3	1	2	7	2	9
4.	Ewopole	0	2	0	0	2	1
5.	Oleśniki	10	8	8	4	8	8
6.	Pełczyn	6	3	8	1	4	4
7.	Siostrzytów	10	8	8	1	5	4
8.	Struża	2	2	2	4	0	2
9.	Struża Kolonia	4	3	3	5	4	6
10.	Trawniki	36	3	8	1	21	28
11.	Trawniki - Kolonia	4	5	4	7	6	5
Suma osób:		**84**	**41**	**48**	**42**	**61**	**72**

Źródło: sprawozdania MPiPS za lata 2012-2017.

1.4 Oświata i kultura

Na gminie gminy Trawniki funkcjonuje 5 placówek oświatowo-wychowawczych. Są nimi: Zespół Placówek Oświatowych w Trawnikach, Zespół Placówek Oświatowych w Biskupicach, Szkoła Podstawowa w Oleśnikach, Szkoła Podstawowa w Dorohuczy, a także Szkoła Podstawowa Siostrzytowie.

Od 1983 r. na terenie gminy Trawniki prężnie działa Gminny Ośrodek Kultury, który cyklicznie organizuje szereg imprez:

- Jesienne Spotkania Teatralne;
- Regionalny Piknik Artystyczny „Trawnicka Zaciera", połączony z konkursem potraw regionalnych;
- Gminny Konkurs Recytatorski;
- Gminny Festiwal Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej;
- Festyny rodzinne, a także imprezy charytatywne takie jak: „Pomóż dzieciom przetrwać zimę" oraz przy współpracy z Gimnazjum Publicznym w Trawnikach i OPS w Trawnikach „Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy".

Gminny Ośrodek Kultury w Trawnikach promuje lokalnych twórców i rękodzieło artystyczne organizując wystawy fotograficzne, plastyczne, kiermasze rękodzieła artystycznego z zakresu: garncarstwa, malarstwa, rzeźbiarstwa i nauki wykonywania witraży.

Gminny Ośrodek Kultury realizuje zadania z zakresu upowszechniania kultury, poprzez stałe formy pracy w kołach i zespołach zainteresowań. W 2015 r. były to zespoły: Teatr „Dziupla", Teatr Czarny „Nero", kapela ludowa z zespołem śpiewaczym, zespoły tańca nowoczesnego „Skrzaty", „T.W.K.skład", „Get Crunk", zespoły muzyczno-wokalne: „Herbata z Prądem", „Ofensywa", „V Peron", „HDPK", nauka gry na gitarze, szkółka „Nordic Walking", warsztaty fotograficzne, warsztaty teatralne, warsztaty tańca nowoczesnego), organizacja imprez kulturalnych (spektakle teatralne, wystawy, festiwale, konkursy, imprezy rekreacyjne) oraz prowadzenie 3 bibliotek publicznych w: Trawnikach, Biskupicach, Oleśnikach.

Na terenie gminy działają również stowarzyszenia t.j: Ludowe Kluby Sportowe: w Biskupicach, Dorohuczy, Oleśnikach, Siostrzytowie i Trawnikach; jednostki OSP: w Biskupicach, Dorohuczy, Oleśnikach, Pełczynie, Siostrzytowie, Struży i Trawnikach. Zarejestrowane są również: Stowarzyszenie Inicjatyw Biskupice, Stowarzyszenie Inicjatyw Trawnickich.

2. Analiza problemów występujących na terenie gminy Trawniki.

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach. Ośrodek wykonuje zarówno zadania własne jak i zlecone: z pomocy społecznej, ze świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, świadczenia wychowawczego, zasiłków szkolnych oraz stypendiów szkolnych. Ośrodek oprócz wypłacania świadczeń finansowych w ramach swych zadań realizuje również pracę socjalną.

Podstawowym celem działania Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach jest rozpoznawanie potrzeb rodzin i osób samotnie gospodarujących w celu ich zaspokajania oraz zapewniania im godziwego poziomu życia. Ośrodek prowadzi także działania zmierzające do usamodzielnienia się osób oraz rodzin w celu zwiększenia ich stabilizacji życiowej.

Tabela 3. Dotyczy powodów przyznania świadczeń w pomocy społecznej.

l.p.	Powody przyznania pomocy	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.
1	Ubóstwo	225	248	268	274	267	236
2	Sieroctwo	1	0	0	0	1	0
3	Bezdomność	0	0	0	0	0	0
4	Bezrobocie	197	196	198	209	211	172
5	Niepełnosprawność	76	85	95	98	116	112
6	Długotrwała i ciężka choroba	65	59	68	68	60	67
7	Przemoc w rodzinie	1	0	0	0	6	2
8	Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
9	Potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności	56	61	64	61	67	58
10	Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	14	10	12	21	25	23
11	Trudności w integracji cudzoziemców	0	0	0	0	0	0
12	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	3	5	7	11	5
13	Alkoholizm lub narkomania	20	16	17	23	32	28
14	Zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa	2	2	5	1	2	0
15	Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

Źródło: sprawozdania MPiPS za lata 2012-2017.

Krzywdzącym dla osób ubiegających się o przyznanie wsparcia finansowego z pomocy społecznej jest zasada naliczania dochodu z tytułu posiadania ziemi. Zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej z 1 ha przeliczeniowego miesięcznie przyjmuje się dochód 288,00 zł (wcześniej obowiązywała kwota 250,00 zł). Pozytywnym aspektem jest to, że pod uwagę brana jest powierzchnia powyżej 1 ha przeliczeniowego, a nie jak wcześniej także poniżej 1 ha przeliczeniowego. Biorąc pod uwagę koszty produkcji poszczególnych płodów rolnych oraz koszty ich zbytu – dochód netto na poziomie 288,00 zł miesięcznie z 1 ha jest bardzo trudny, a wręcz nierealny do osiągnięcia przez rolnika.

2.1. Ubóstwo

Ubóstwo jest pojęciem, które ma wiele znaczeń. Najpopularniejsze z nich oznacza biedę. Bieda z kolei jest pojęciem ekonomicznym, jak również socjologicznym. Oznacza ona sytuację, w której brakuje środków materialnych przeznaczonych na zaspokojenie potrzeb.

Ubóstwo może także oznaczać brak możliwości dokonywania różnego rodzaju wyborów mających zasadnicze znaczenie dla rozwoju jednostki, pozwalających na prowadzenie długiego, zdrowego i aktywnego życia, korzystanie z przyzwoitego standardu życiowego, wolności, poczucie własnej godności, cieszenie się szacunkiem wśród innych członków społeczeństwa. Pracując z osobami ubogimi, zauważa się, iż są one zazwyczaj wykluczane przez innych z życia społecznego. Ubóstwo może być zawinione lub niezawinione. W pierwszym przypadku będziemy na przykład mieć do czynienia z osobami, które nie podejmują żadnej pracy zarobkowej, mimo że są zdrowe i nie chcą zmienić swojej sytuacji. W drugim przypadku możemy mieć do czynienia z osobami, które na przykład na skutek różnych losowych wypadków straciły zatrudnienie, przez co zmniejszył się im dochód, w wyniku czego nie mogą w pełni zaspokoić swoich potrzeb pierwszego rzędu.

Obecnie ubóstwo jest traktowane jako główna przesłanka sytuacji wymagającej pomocy społecznej. Wsparcie z tego tytułu uzyskują osoby i rodziny, które spełniają kryterium dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej. Wyróżnia się trzy rodzaje kryteriów dochodowych: kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej, kryterium dochodowe na osobę w rodzinie, kryterium dochodowe rodziny. Dochód o którym mowa w przepisie to minimum socjalne, określany jako zestaw dóbr i usług potrzebnych do zaspokojenia potrzeb gospodarstw domowych na poziomie społecznie niezbędnym. Nieosiąganie przez osobę lub rodzinę tego minimum powoduje, że żyje ona w ubóstwie.

Wśród przyczyn obniżenia poziomu życia do granic ubóstwa i niejednokrotnie marginalizacji społecznej i zawodowej należy wskazać:

- bezrobocie;
- zbyt niskie dochody gospodarstwa domowego;
- niepełnosprawność, długotrwałe lub ciężkie choroby i ponoszone wydatki na leki i leczenie;
- niezaradność życiową;
- uzależnienia;
- spadek realnych dochodów;
- sytuacje losowe.

Ubóstwo jest zjawiskiem obejmującym w szczególności rodziny wielodzietne, niepełne, posiadające niepełnosprawnych członków i osoby bezdomne. Skutkami ubóstwa są:

- obniżenie standardu życia;
- pogorszenie stanu zdrowia;
- zaniżanie aspiracji edukacyjnych;
- ograniczony dostęp lub brak dostępu do dóbr kultury i wypoczynku;
- poczucie poniżenia, bezradności, obniżenie poczucia własnej wartości;
- wzrost ryzyka zachowań patologicznych (uzależnień, przestępczości, przemocy domowej);
- zepchnięcie na margines życia społecznego.

Poniższa tabela obrazuje problem ubóstwa na terenie gminy Trawniki.

Tabela 4. Dotyczy liczby osób którym przyznano zasiłek.

Rodzaj/ lata	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Zasiłek stały	73	77	68	71	60	56
Zasiłek okresowy	149	183	190	201	194	153
Zasiłek celowy	127	108	97	111	139	156

Źródło: dane z programu „Helios" za lata 2012-2017.

Rodziny wymagające wsparcia z powodu ubóstwa w latach 2012 - 2017 zostały objęte różnymi formami pomocy, w tym świadczeniami z pomocy społecznej w formie pieniężnej (np. zasiłki celowe, okresowe), rzeczową (np. zakup opału, żywność, odzież) i niematerialną (praca socjalna).

Działania zmierzające do ograniczenia zjawiska ubóstwa powinny być prowadzone wielopłaszczyznowo, we wzajemnej współpracy instytucji. Jednym z istotnych działań jest rozbudzanie aktywności osób i rodzin dotkniętych tym problemem, przez zainteresowanie ich udziałem w gospodarce rynkowej, umożliwienie zdobycia i podniesienia kwalifikacji zawodowych, walkę z dysfunkcję społeczną i wzmocnienie roli rodziny. Konieczna jest zmiana świadomości społeczeństwa, wzmocnienie inicjatywy w zakresie kształcenia i wychowania. Pomoc instytucji i organizacji powinna umożliwić osobie lub rodzinie wyjście z trudnej sytuacji przy wykorzystaniu własnych zasobów i możliwości.

Jedną z przyczyn ubóstwa oprócz niskich kwalifikacji zawodowych, uzależnień czy niezaradności życiowej jest brak pracy, w szczególności wśród osób z niskimi kwalifikacjami, powodujący wzrost poziomu bezrobocia, które to omówione zostanie w kolejnym punkcie dokumentu strategicznego.

2.2. Bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. Jest jednym z głównych i najbardziej istotnych problemów społecznych. Powoduje ono obniżenie standardów życia, poczucie odrzucenia przez społeczeństwo oraz poczucie niższości.

Bezrobocie niesie za sobą wiele negatywnych skutków między innymi problemy wyobcowania, alkoholizm, przemoc, obniżenie standardów życia, bezradność. Bezrobocie przyczyniając się do zubożenia materialnego, a w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci: dezintegracji rodziny, zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny, zwiększenie ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą, zanikiem autorytetu rodzicielskiego i może prowadzić do rozpadu rodziny. Pojawia się także groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorców osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie, jak również technika kontaktu, która pozwala na to, by pomoc – jej forma, wysokość i okres świadczenia – uzależniona była od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Skalę bezrobocia w gminie Trawniki najlepiej odzwierciedlają dane pochodzące z Powiatowego Urzędu Pracy w Świdniku.

Tabela 5. Dotyczy osób bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy w Świdniku z terenu gminy Trawniki.

Bezrobotni 2012-2017			
Rok	**Kobiety**	**Mężczyźni**	**Ogółem**
2012	317	304	621
2013	333	297	630
2014	333	271	604
2015	267	337	604
2016	238	295	533
2017	218	240	458

Źródło: dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Świdniku za lata 2012-2017.

Jedną z przesłanek uprawniającą do świadczeń z pomocy społecznej na terenie gminy Trawniki jest bezrobocie. Poniżej tabela przedstawia ilość świadczeń udzielonych przez pomoc społeczną z powodu bezrobocia.

Tabela 6. Dotyczy przyznanych świadczeń z powodu bezrobocia.

Rodzaj/rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
zasiłek okresowy	147	170	168	175	144	121
zasiłek celowy	103	93	70	91	85	85

Źródło: dane z programu „Helios" za lata 2012-2017.

Na podstawie tabeli 6 możemy stwierdzić, iż świadczenia uzyskane przez klientów Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach obrazują tendencje spadkową, ze względu na realizację pracy socjalnej i zawierane kontrakty socjalne.

2.3. Bezpieczeństwo i zdrowie publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, a także przed zjawiskami mogącymi zakłócić normalne funkcjonowanie obywateli. Bezpieczeństwo publiczne jest także stanem w społeczeństwie, który umożliwia jego sprawne funkcjonowanie. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie

organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego tj. Policja oraz Państwowa Straż Pożarna wspierana przez jednostki ochotniczej straży pożarnej.

Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców oraz niski stopień przestępczości są jednym z czynników świadczących o rozwoju i atrakcyjności gminy oraz często są jednym z aspektów atrakcyjności inwestycyjnej.

Komisariat Policji w Piaskach swoim działaniem obejmuje teren gminy Trawniki.

Ochotnicze straże pożarne działające na terenie gminy Trawniki to jednostki, które prowadzą wszelką działalność mającą na celu zapobieganie pożarom, również współdziałają w tym zakresie z instytucjami i organizacjami społecznymi. OSP biorą udział w akcjach ratowniczych, przeprowadzanych w czasie pożarów i innych klęsk. Prowadzą działalność nastawioną na uświadomienie ludziom o konieczności i sposobach ochrony przed pożarami oraz przygotowują do udziału w ochronie przeciwpożarowej. OSP uczestniczy w obronie cywilnej. Rozwija wśród swoich członków zainteresowania w dziedzinie kultury, oświaty. Placówki Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Trawniki, Biskupice, Dorohucza, Pełczyn, Oleśniki, Struża oraz Siostrzytów.

Zdrowie publiczne jest nauką i sztuką zapobiegania chorobom, przedłużania życia, promowania zdrowia i sprawności fizycznej poprzez zorganizowane wysiłki na rzecz higieny środowiska, kontroli chorób zakaźnych, szerzenia zasad higieny osobistej, organizowania służb medycznych i opiekuńczych w celu wczesnego rozpoznawania, zapobiegania i leczenia oraz rozwijania takich mechanizmów społecznych, które zapewnią każdemu standard życia umożliwiający zachowanie i umacnianie zdrowia.

Ochronę zdrowia na terenie gminy Trawniki zabezpiecza Samodzielny Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Lekarza Rodzinnego „SALUS" w Biskupicach oraz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Trawnikach.

Od końca 2015 r. w ramach realizowanego przez gminę Trawniki programu pt. „Program Zdrowotny dla mieszkańców gminy Trawniki na lata 2015-2018" w siedzibie SPZOZ w Trawnikach przyjmują specjaliści: ortopeda, kardiolog, ginekolog, laryngolog.

2.4. Niepełnosprawność i długotrwała choroba

Istnieje wiele pojęć niepełnosprawności. Według WHO (Światowej Organizacji Zdrowia) jest to ograniczenie w pełnieniu ról społecznych, oznaczające ułomność określonej

osoby wynikającą z niepełnosprawności lub niesprawności, ograniczającą lub uniemożliwiającą pełną realizację roli społecznej odpowiadającej wiekowi, płci oraz zgodnej ze społecznymi i kulturowymi uwarunkowaniami. Obowiązująca definicja precyzuje, iż niepełnosprawność oznacza „trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy". Przytoczona definicja wynika z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, która dotyczy wyłącznie osób, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem. Obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. Niepełnosprawność jest wieloaspektowym zjawiskiem. Znaczącą rolę odgrywa tutaj psychologiczne i społeczne funkcjonowanie osoby z niepełnosprawnością oraz jej rodziny.

Najczęstszymi problemami, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne są:

- samotność;
- ograniczenie sprawności psychofizycznej;
- pogorszenie sytuacji ekonomicznej, często życie w ubóstwie w związku z brakiem świadczeń emerytalno - rentowych;
- utrata pozycji społecznej wynikająca często z zakończeniem aktywności zawodowej;
- trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz załatwianiu spraw urzędowych;
- zmiana pełnionych funkcji w rodzinie co powoduje często izolowanie się od innych;
- brak koncepcji na nową organizację życia, trudności w kontaktach ze środowiskiem;
- utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji;
- utrudnienia architektoniczne i komunikacyjne;
- ograniczenie kontaktów towarzyskich;
- brak zakładów pracy chronionej;
- brak dostatecznej bazy informacyjno – szkoleniowej.

Sporządzenie pełnej diagnozy problemu osób niepełnosprawnych jest trudne, gdyż nie gromadzi się kompletnych danych statystycznych na ten temat. Głównym problemem gminy Trawniki w zakresie diagnozy zjawiska niepełnosprawności jest brak możliwości ustalenia rzeczywistej liczby osób niepełnosprawnych zamieszkujących na jej terenie. Wynika to nie tylko z braku dostępu do danych poszczególnych instytucji orzekających o niepełnosprawności, ale również fakt, iż duża liczba osób borykająca się z różnymi

problemami zdrowotnymi nie ubiega się o orzeczenie o niepełnosprawności. Dlatego też opracowując niniejsze zestawienie skupimy się na analizie danych osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń oferowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach.

Tabela 7. Dotyczy osób niepełnosprawnych/opiekunów osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń oferowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach.

Rok		**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Pomoc społeczna	Zasiłek stały	73	77	68	71	49	47
	Zasiłek okresowy	19	27	29	30	37	43
	Zasiłek celowy	35	37	31	32	60	66
Świadczenia rodzinne	Zasiłek pielęgnacyjny – dzieci	57	55	56	56	52	57
	Zasiłek pielęgnacyjny – dorośli	195	186	190	166	184	151
	Specjalny zasiłek opiekuńczy	0	0	19	32	41	29
	Zasiłek dla opiekuna	0	0	41	30	29	24
	Świadczenie pielęgnacyjne	149	138	30	25	34	28

Źródło: dane z programów: „Helios" i „Amazis" za lata 2012-2017.

Powyższe zestawienie pokazuje, że liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach pozostaje na tym samym poziomie a nawet minimalnie maleje. Potwierdza to również okoliczności, które zostały powyżej przedstawione jako najczęstsze problemy, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne.

Analizując przedstawioną powyżej tabelę można stwierdzić, że ważna dla osób niepełnosprawnych jest rehabilitacja, która pozwala na możliwość kontynuowania pracy zawodowej jak również zmniejsza problemy i trudności społeczne wynikające z konieczności korzystania ze świadczeń dla osób niepełnosprawnych. Rehabilitacja jest procesem, którego celem jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym osiągania i utrzymania optymalnego poziomu funkcjonowania fizycznego, intelektualnego, psychicznego i społecznego poprzez usprawnianie ich umiejętności umożliwiających im niezależność. Rehabilitacja tych osób powinna być działaniem kompleksowym z włączeniem środowiska lokalnego oraz rozwiązań architektonicznych. Rodzina, w skład której wchodzi osoba niepełnosprawna stoi przed

problemami życiowymi odnoszącymi się zarówno do materialnej sfery jej życia jak i konieczności sprawowania opieki, niejednokrotnie do świadczenia usług pielęgnacyjnych, pomocy w wykonywaniu codziennych czynności oraz zapewnienia w warunkach domowych rehabilitacji osobie niepełnosprawnej. Działania podejmowane na rzecz rodzin, w których żyją osoby niepełnosprawne powinny być zróżnicowane. Inaczej bowiem kształtują się potrzeby samotnych osób niepełnosprawnych tworzących jednoosobowe gospodarstwa domowe, a inaczej potrzeby rodzin wieloosobowych opiekujących się niepełnosprawnym członkiem rodziny. Odmiennych form wsparcia i pomocy oczekują rodzice wychowujący dzieci niepełnosprawne, odmiennych zaś niepełnosprawni rodzice wychowujący dzieci zdrowe.

Dużym utrudnieniem dla osób niepełnosprawnych jest to, że gmina Trawniki jest terenem wiejsko – rolniczym. Duże rozproszenie mieszkańców oraz stosunkowo niewielka ilość osób zgłaszających zapotrzebowanie na konkretne usługi np. rehabilitacyjne, terapie zajęciowe, całodniową opiekę, utrudnia stworzenie na terenie gminy ośrodków zapewniających w/w formy opieki. Przeszkodą jest także mentalność ludzi, którzy nie chcą się przyznawać do ograniczających ich barier, wycofują się z życia i starają się żyć „po cichu" nie stwarzając innym problemów. W środowisku brak jest często świadomości o tym jak ważna w życiu każdego człowieka jest więź międzyludzka i jak osoby mające specyficzne problemy potrzebują kontaktu z osobami borykającymi się z tymi samymi trudnościami.

Oprócz niepełnosprawności należy zwrócić uwagę również na długotrwałą chorobę zwana również chorobą przewlekłą. Swoistą cechą długotrwałej choroby jest długi czas jej istnienia. Za długotrwałą chorobę w pomocy społecznej uważana jest choroba trwająca minimum 6 miesięcy. Osoba dotknięta taką chorobą wymaga przez kilka miesięcy, lat, a niekiedy całe życie opieki medycznej i odpowiedniego postępowania. Ujemne skutki psychiczne choroby mogą być spowodowane różnymi jej właściwościami. Niekiedy sama przyczyna choroby może być źródłem zmian w stanie psychicznym człowieka. Zmiany te mają najczęściej charakter trwały, osoby chore długotrwale często są dotknięte zaburzeniami procesów percepcyjnych oraz równowagi procesów nerwowych i emocji. Ujemny wpływ choroby na psychikę chorego utożsamiany jest między innymi ze stresem. Wiadomo, że silny stres powoduje istotne zmiany w funkcjonowaniu człowieka. Mogą one wyrażać się pogorszeniem jego zdolności adaptacyjnych i zaburzeniem samoregulacji. Negatywne skutki długo przeżywanego przez osobę stresu najmocniej przejawiają się w sferze emocjonalnej i wolicjonalno – drażeniowej. Człowiek w wyniku długo trwającej

choroby może stać się osobą mało odporną i chwiejną emocjonalnie, ze skłonnością do znacznego poczucia zagrożenia, a także przyhamowaną i mało wytrwałą. W okresach nasilenia choroby często nie może on samodzielnie wykonywać wielu czynności i zdany jest na wyręczanie przez inne osoby. W wyniku tego może stać się bierny, mało przedsiębiorczy, wyrażając przy tym postawę roszczeniową wobec otoczenia. Osoba dotknięta długotrwałą chorobą może doświadczać również frustracji w kontakcie z otoczeniem społecznym. Dzieje się tak wtedy, gdy nie jest ona akceptowana i spotyka się z przejawami niechęci ze strony środowiska.

Jest to jedna z bardzo częstych przyczyn trudnej sytuacji życiowej osoby i rodziny. Dysfunkcja ta dotyczy bezpośrednio przede wszystkim osób starszych, choć zdarzają się przypadki chorób u ludzi w średnim wieku czy też osób młodych. Długotrwała choroba to „(…) dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie trwał nadal. Do głównych cech choroby przewlekłej należą: długotrwałość, łagodniejszy niż w stanie ostrym przebieg, pogorszenie sprawności pacjenta, nieodwracalność zmian patologicznych i niepomyślne rokowania, a także następstwa psychospołeczne tj.: osoby chorujące przewlekle wymagają długotrwałej opieki lekarskiej, pielęgniarskiej i/lub rehabilitacji”.

Celem Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach jest pomoc osobom chorym i ich rodzinom. Pomoc ta jest udzielana przede wszystkim w formie poradnictwa, wsparcia psychicznego oraz świadczeń pieniężnych (w szczególności w formie zasiłków celowych). Praca z rodzinami, gdzie występuje długotrwała choroba jest dość specyficzna, ponieważ osoby w tej rodzinie zaczynają lub mają już wyrobione pewne style zachowań mających im ułatwić poradzenie sobie z chorobą w rodzinie. Często na takiej sytuacji cierpią dzieci, ponieważ są one niekiedy pozostawiane same sobie.

Osobom samotnym i rodzinom, którzy potrzebują pomocy w codziennym funkcjonowaniu proponowane jest wsparcie w postaci usług opiekuńczych. Usługi obejmują przede wszystkim pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnację zaleconą przez lekarza. W ramach specjalistycznych usług opiekuńczych pomoc dostosowana jest do szczególnych potrzeb osoby wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności.

2.5. Problemy osób starszych

Jedną z grup, którą pomoc społeczna otacza troską są osoby starsze. W dzisiejszym świecie w świetle starzejącego się społeczeństwa grupa ta jest grupą, na którą należy zwrócić szczególną uwagę. Dzięki postępowi medycznemu średnia ludzkiego życia ciągle się wydłuża i tym samym powstaje problem zapewnienia opieki, pomocy oraz aktywizacji osób starszych. Na przestrzeni kilku ostatnich lat obserwujemy pogłębiającą się tendencję starzenia się społeczeństwa. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym oraz jej procentowy udział w całości populacji naszego państwa wciąż rośnie. Rodzi to coraz nowe problemy nie tylko natury ekonomicznej Państwa, ale przede wszystkim uderza w osoby starsze, które często znajdują się w trudnej sytuacji materialnej. Łączy się to dodatkowo z problemami zdrowotnymi oraz brakiem ofert spędzania czasu wolnego dla ludzi starszych i samotnych. Dodatkowo postęp technologiczny, cywilizacyjny powodują marginalizację osób starszych i odsuwanie się przez nie z życia społecznego.

Tabela 8. Dotyczy osób starszych korzystających ze świadczeń oferowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach, przy czym w przypadku kobiet przyjęto wiek powyżej 60 lat, a w przypadku mężczyzn powyżej 65 lat.

Rok		**2012**		**2013**		**2014**		**2015**		**2016**		**2017**	
		K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
Świadczenia z pomocy społecznej	Zasiłek stały	13	13	10	11	10	8	8	8	6	8	8	9
	Zasiłek okresowy	1	6	1	3	2	5	2	4	3	1	5	2
	Zasiłek celowy	9	6	6	4	6	2	5	0	3	5	10	6

Źródło: dane z programu „Helios" za lata 2012-2017.

Przedstawione powyżej zestawienie pokazuje, iż na terenie gminy Trawniki liczba osób starszych nieznacznie maleje. Niemniej jednak sytuacja ta skłania do poszerzenia oferty usług systemu pomocy społecznej. Rodzina, mimo chęci i starań, nie zawsze sama jest w stanie zapewnić seniorom odpowiednich warunków do życia. Dlatego, aby skuteczniej pomagać, należy wspierać rodzinę w jej funkcjach opiekuńczych. O prawie osób w podeszłym wieku do opieki instytucjonalnej i o obowiązkach instytucji świadczących tę formę pomocy stanowi Europejska Karta Społeczna. Państwo gwarantuje przede wszystkim świadczenia pieniężne, jednak system emerytalno – rentowy nie jest wystarczający w każdym przypadku i często występują niedostatki materialne. Niskie dochody sprawiają, że osoby w starszym wieku należą do najbiedniejszej grupy społecznej. Dlatego, aby temu zapobiec

zostały powołane do działań różne instytucje niosące pomoc ludziom w podeszłym wieku. Jedną z instytucji służących pomocą osobom starszym są ośrodki pomocy społecznej (OPS). Usługi oferowane ściśle określa ustawa o pomocy społecznej. Celem głównym jest dążenie do jak największej samodzielności podopiecznych i ich aktywizacja w podejmowaniu działań zmierzających do poprawy jakości własnego życia. Najczęściej osoby starsze korzystają z pomocy w formie zasiłku stałego. Jednak doraźną pomocą dla osób starszych są usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze przysługujące osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub z innych przyczyn wymagają pomocy innych osób oraz zapewnianie opieki instytucjonalnej tj. kierowanie do domów pomocy społecznej. Zapewnienie osobom starszym pomocy w formie usług w miejscu zamieszkania zapobiega utracie kontaktu ze swoim środowiskiem. Niekorzystne tendencje demograficzne oraz zmiany w strukturze rodzin sprawiają, że coraz większa część opieki nad osobami starszymi i przewlekle chorymi jest przenoszona do innych form pomocy instytucjonalnej, z tego też powodu skierowanie i opłacanie pobytu w domu pomocy społecznej systematycznie zwiększa poziom wydatków, jakie ponosi gmina na ten cel.

Tabela 9. Dotyczy liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej za pobyt których Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach partycypuje w części kosztów.

Rok	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Liczba mieszkańców DPS	6	9	8	11	12	12
Koszt	87 259	140 381	136 745	171 157	237 823	226 782

Źródło: sprawozdania MPiPS za lata 2012-2017.

Należy dodatkowo podkreślić, że corocznie ulega zwiększeniu wysokość opłaty za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej, co wpływa na wysokość kosztów ponoszonych przez gminę Trawniki.

W gminie Trawniki pomoc osobom starszym jest utrudniona. Osoby te zamieszkują często w starych budynkach, czasem bez dostępu do toalety oraz bieżącej wody. W wyniku ciężkich warunków mieszkaniowych narażone są na różne choroby, które z powodu niskich świadczeń emerytalno – rentowych są zaniedbywane i nieleczone. Zdarza się, że seniorzy są pozostawiani bez należytej troski i opieki, mimo iż niejednokrotnie posiadają rodziny. Takie pozostawienie bez wsparcia lub zbyt małe wsparcie w funkcjonowaniu tych osób, może powodować niezaspokojenie podstawowych potrzeb żywieniowych czy higienicznych. Osoby

starsze, którym rodzina nie może zapewnić odpowiedniej opieki w miarę możliwości są umieszczane w domach pomocy społecznej oraz zakładach opiekuńczo – leczniczych.

Pomoc, jaka jest oferowana starszym osobom przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach to przede wszystkim wsparcie finansowe (jeżeli spełniają pozostałe przesłanki określone w ustawie o pomocy społecznej), pomoc rzeczowa np. węgiel w okresie jesienno-zimowym, żywność, usługi opiekuńcze oraz wsparcie w postaci rozmowy, wysłuchanie, poradnictwo. Na obszarach wiejskich najczęściej brak jest zorganizowanych form aktywności dla seniorów. Podobnie sytuacja wygląda w gminie Trawniki, choć osoby starsze mają możliwość spotkań ze sobą oraz uczestnictwa w różnego typu zajęciach. Przy Gminnym Ośrodku Kultury w Trawnikach funkcjonuje nieformalna grupa Seniorów, którzy uczestniczą w różnych zajęciach artystycznych, kulturalnych. Włączają się aktywnie w organizowane imprezy i uroczystości. Możliwe jest jednak, że gdyby takie zajęcia były zorganizowane w szerszym zakresie na terenie gminy, to nie cieszyłyby się ogromnym zainteresowaniem ze względu na dotychczasowy styl życia osób starszych, które często przez całe swoje życie prowadziły gospodarstwa rolne i nie były przyzwyczajone do uczestnictwa w imprezach kulturalnych i spotkaniach towarzyskich. Aktywność osób starszych w życiu społecznym polega także m.in. w obrządkach religijnych (np. mszach świętych, nabożeństwach różańcowych, majowych, czerwcowych, koronkach). „Sąsiad bliższy niż rodzina" – mówi polskie przysłowie. Stare porzekadło sprawdza się zwłaszcza w przypadku osób starszych, które mieszkają same. Kiedy dzieci opuszczają rodzinny dom albo umiera małżonek, często sąsiad staje się jedną z najbliższych osób dla seniora, a nawet jego opiekunem. Na terenie gminy Trawniki można zauważyć pomoc sąsiedzką dla osób starszych. Często sąsiedzi świadczą sobie drobne przysługi – robią zakupy, gdy ktoś ma problemy z opuszczeniem domu, załatwiają sprawy w urzędach, podwożą na wizytę u lekarza.

2.6 Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka. Dlatego też istotne jest, aby to środowisko było jak najmniej dysfunkcyjne, gdyż doświadczenia ze środowiska rodzinnego, dziecko może przenieść na relacje w życiu społecznym oraz w swoim własnym dorosłym życiu z własną rodziną. Dziecko w rodzinie nawiązuje pierwsze kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Na środowisko rodzinne składają się: struktura rodziny, atmosfera

wychowawcza w domu, warunki materialne i zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców i ogólna struktura środowiska. Zaburzona struktura rodziny, często spotykana wśród świadczeniobiorców Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach, niekorzystnie wpływa na sytuację dziecka, na jego więź z rodziną i na kontakty z osobami z poza rodziny. Wiele rodzin klientów Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach odznacza się zaburzoną strukturą w postaci nieustabilizowanych formalnie i społecznie związków, rozkładem pożycia małżeńskiego, częstymi zmianami partnerów, występuje w nich przemoc skierowana na partnera lub dzieci. Rodziny dotknięte problemami opiekuńczo-wychowawczymi mogą otrzymać pomoc i wsparcie ze strony pracowników socjalnych w zakresie: wzmocnienia funkcji rodziny, rozwijania umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców, poszerzania wiedzy z zakresu rozwoju i potrzeb dziecka, planowania i funkcjonowania rodziny, przeciwdziałania zaniedbywaniu i krzywdzeniu dzieci.

Poniższa tabela obrazuje liczbę rodzin którym udzielono wsparcia z Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach ze względu na występujące problemy opiekuńczo – wychowawcze.

Tabela 10. Dotyczy liczby rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach ze względu na występujące problemy opiekuńczo – wychowawcze.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba rodzin korzystająca z pomocy OPS w Trawnikach ze względu na występujące problemy opiekuńczo - wychowawcze	14	10	12	21	25	19

Źródło: dane z programu „Helios" za lata 2012-2017.

Bezradność wynikająca z zaburzeń równowagi środowiska rodzinnego przejawiającego się trudnościami we własnym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to problemami w pełnieniu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi związanymi z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm.

Z praktyki pracy socjalnej wynika, że do tej kategorii możemy zaliczyć rodziny, które:

- nie potrafią zaspokoić podstawowych potrzeb dzieci;
- nie potrafią skutecznie oddziaływać wychowawczo na swoje dzieci;
- nie potrafią gospodarować posiadanymi zasobami i środkami;
- ze względu na wiek, wykształcenie i sytuację rodzinną brak im umiejętności przy załatwianiu swoich spraw (np. zarejestrowanie do lekarza itp.).

W rodzinach zaburzonych, rodzicom brakuje umiejętności tworzenia właściwego klimatu życia rodzinnego, rozładowywania napięć powstałych poza domem, właściwych wzorców komunikacji i dawania rodzinie poczucia bezpieczeństwa, obdarzania dzieci uwagą. Rodziny te często żyją w takich społecznościach, które nie chcą ingerować w życie innych lub nie potrafią pomóc, gdyż same nie posiadają właściwych wzorców. W wielu sytuacjach dzieci pochodzące z tych rodzin pozostawione są same sobie. Większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników na podwórku, częściej pojawiają się u nich problemy w szkole (mniej czasu poświęcają przygotowywaniu się do lekcji, przeżywają więcej porażek szkolnych w efekcie czego rezygnują z podejmowania wysiłku w zdobywaniu wiedzy). W takiej sytuacji rodzice nie pomagają, lecz podwyższają wymagania w stosunku do ocen i zachowania dziecka lub też w ogóle przestają się nim interesować.

Ważnym działaniem mającym wpływ na kształtowanie się dziecka są pozalekcyjne zajęcia profilaktyczno-opiekuńcze dla dzieci z grup ryzyka. Opieka popołudniowa dla dzieci, w szczególności z rodzin dysfunkcyjnych świadczona jest w przy szkołach na terenie gminy Trawniki, finansowana z funduszy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Problemy opiekuńczo-wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe wielokrotnie są przyczyną umieszczania dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo - wychowawczych lub resocjalizacyjnych, a dla dorosłych ofiar przemocy domowej są powodem szukania schronienia i porad w placówkach i organizacjach „pomocowych".

Rodzina dysfunkcyjna nie jest w stanie spełnić swoich podstawowych zadań, gdyż:

- nie realizuje właściwie funkcji opiekuńczo-wychowawczej;
- nie zaspokaja potrzeb materialnych i duchowych;
- nie przekazuje właściwych społecznie wzorów postępowania norm i zasad współżycia.

Tabela 11. Dotyczy liczby dzieci pochodzących z terenu gminy Trawniki umieszczonych w zastępczych formach opieki.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba dzieci pochodzących z terenu gminy Trawniki umieszczonych w zastępczych formach opieki	3	4	2	3	10	5

Źródło: dane pozyskane ze sprawozdań asystenta rodziny.

Wraz z wejściem w życie od dnia 1 stycznia 2012 r. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ustawodawca wprowadził nowe stanowisko pracy tj. asystent

rodziny, pozwalające na wczesną pracę z rodziną, w której występują problemy opiekuńczo – wychowawcze, wcześniej zdiagnozowane przez pracownika socjalnego.

Przed wejściem w życie nowych rozwiązań prawnych, większość zadań asystentów rodziny, rozumianych jako praca socjalna, wykonywali pracownicy socjalni. Instytucja asystenta koncentruje się natomiast na bezpośrednich kontaktach z rodzinami mającymi trudności. Do tej pory, czas pracy osób zatrudnionych do pracy socjalnej z takimi rodzinami, w znaczącym stopniu pochłaniała bieżąca praca administracyjna, kosztem oddziaływania środowiskowego. Istotą nowych regulacji ustawowych jest m.in. odciążenie asystentów od zajęć administracyjnych, typowych i koniecznych do wykonania przez pracowników socjalnych. Asystent wspiera rodzinę, aby samodzielnie mogła pokonywać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci. Towarzyszy on rodzicom we wprowadzeniu zmian w ich myśleniu, zachowaniu i otoczeniu, koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci. Cechami charakterystycznymi asystowania jest indywidualizacja pracy, wynikająca z małej liczby odbiorców, dostosowanie do ich realnych potrzeb. Asystent ma za zadanie zwiększyć poczucie wpływu członków rodziny na własne życie, podnieść samoocenę. Indywidualna pomoc służy rozwojowi kompetencji, osiąganiu wyznaczonych celów, wzbudzaniu wiary we własne możliwości i motywowaniu do podejmowania działań, do tej pory uznawanych za niemożliwe. Działania asystenta i rodziny zmierzają do jej usamodzielnienia i pozostawienia dzieci w rodzinie, czyli w środowisku zapewniającym im poczucie bezpieczeństwa i prawidłowy rozwój.

Tabela 12. Dotyczy liczby rodzin z terenu gminy Trawniki objętych wsparciem asystenta rodziny.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba rodzin z terenu gminy Trawniki objętych wsparciem asystenta rodziny	Brak asystenta	Brak asystenta	10	12	14	11

Źródło: dane pozyskane ze sprawozdań asystenta rodziny za lata 2012-2017.

Tabela 13. Dotyczy liczby rodzin z terenu gminy Trawniki, które zakończyły współpracę z asystentem rodziny.

Rok		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba rodzin z terenu gminy Trawniki, która zakończyła współpracę z asystentem rodziny	Ze względu na zmianę miejsca zamieszkania	Brak asystenta	Brak asystenta	0	0	2	1
	Ze względu na wyjście rodziny z trudnej sytuacji życiowej			1	2	2	0

Źródło: dane pozyskane ze sprawozdań asystenta rodziny za lata 2012-2017.

2.7. Alkoholizm i narkomania

Alkoholizm oraz inne uzależnienia, takie jak narkomania i nikotynizm, to zauważalne zjawiska w obszarze pomocy społecznej. Są one trudne do rozwiązania, gdyż zarówno ich źródłem, jak i ich skutkiem są inne problemy. Nadużywanie alkoholu i środków psychoaktywnych powoduje szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Następstwa te dotyczą nie tylko zdrowia fizycznego i psychicznego. Głównymi problemami współwystępującymi wraz z uzależnieniami są bezdomność, bezrobocie, ubóstwo, dysfunkcje rodziny, długotrwała choroba, przestępczość, w tym przemoc w rodzinie. Alkoholizm powoduje bardzo poważne skutki społeczne m.in. rozbicie rodziny, rozluźnienie więzów społecznych i zawodowych, zmniejszenie dyscypliny i obniżenie jakości pracy. Sprzyja wzrostowi przestępczości, także część wypadków komunikacyjnych jest związana ze spożyciem alkoholu.

Bardzo ważnym skutkiem alkoholizmu jest pogorszenie sytuacji ekonomicznej i społecznej rodziny. Uzależnienia mają duży wpływ na rodzinę, rozwój dzieci, które żyją w atmosferze negatywnych emocji - lęku, niepokoju, napięcia, wstydu, poczucia izolacji.

Z uzależnieniem niejednokrotnie wiąże się przemoc w rodzinie, której głównymi sprawcami są mężczyźni, a dotyka zazwyczaj kobiet i dzieci. Alkohol może powodować problemy emocjonalne i psychiczne – stany depresyjne, stany lękowe, drażliwość, nadpobudliwość. Szkodliwe picie alkoholu może bezpośrednio wpływać na funkcje

psychiczne i kognitywne, zmniejszając samokontrolę i czyniąc człowieka bardziej podatnym na akty przemocy, również wobec dzieci.

Nadużywanie alkoholu przez rodziców i opiekunów może wpływać niekorzystnie na poczucie odpowiedzialności, a także zmniejszać ilość czasu i środków pieniężnych, które mogą być przeznaczone dla dziecka. W takich sytuacjach może dojść do zaniedbania podstawowych potrzeb dziecka, to z kolei może być związane z innymi problemami, takimi jak słabe zdrowie psychiczne i antyspołeczny charakter. Zespół uzależnienia od alkoholu, zgodnie z kryteriami zawartymi w 10 edycji Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób, Urazów i Przyczyn Zgonów (ICD 10) należy definiować jako wystąpienie pewnych zdiagnozowanych objawów, w okresie przynajmniej jednego miesiąca lub w ciągu ostatniego roku w kilkukrotnych okresach krótszych niż miesiąc.

Uzależnienie od alkoholu jest chorobą chroniczną, postępującą i potencjalnie śmiertelną. Nie jest możliwe całkowite jej wyleczenie, a jedynie zahamowania narastania jej objawów i szkód zdrowotnych z nią związanych.

W świetle nowoczesnej wiedzy uzależnienie od alkoholu jest chorobą wieloczynnikową, bio-psycho-społeczną, uszkadzającą funkcjonowanie człowieka w sferze somatycznej, psychologicznej, społecznej i duchowej. Model leczenia tego schorzenia musi być dostosowany do takiego sposobu postrzegania tej choroby.

Narkomania (gr. *narke* – odurzenie, *mania* – szaleństwo) – potoczne określenie odnoszące się do uzależnienia od substancji chemicznych wpływających na czynność mózgu. Narkomania charakteryzuje się:

- tzw. „głodem narkotycznym”;
- przymusem zażywania środków odurzających;
- chęcią zdobycia narkotyku za wszelką cenę i wszystkimi sposobami.

Tabela nr 14. Dotyczy ilości świadczeń przyznanych z powodu alkoholizmu.

Miejscowość/rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Biskupice	19	30	24	38	32	40
Bonów	0	0	0	0	0	0
Dorohucza	1	2	0	1	0	0
Ewopole	0	0	0	0	0	0
Oleśniki	40	25	16	22	5	29
Pełczyn	3	2	0	0	0	0
Siostrzytów	3	1	2	1	0	28
Struża	3	0	0	0	0	0
Struża Kolonia	14	14	12	10	5	11
Trawniki	81	55	51	50	31	83
Trawniki Kolonia	18	12	15	8	4	0

Źródło: dane z programu „Helios" za lata 2012-2017.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych została powołana Zarządzeniem Nr III/107/2012 Wójta Gminy Trawniki z dnia 29 października 2012 r. określając zasady i tryb jej pracy zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Celem działań jest ograniczanie dostępności alkoholu, zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej osobom uzależnionym, podejmowanie działań w związku z podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie oraz zwiększanie zdolności osób do radzenia sobie z istniejącymi problemami alkoholowymi. Podejmowane działania mają za zadanie wsparcie osób uzależnionych i ich rodzin, kształtowanie zdrowego stylu życia oraz pomoc rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych.

Tabela nr 15. Dotyczy ilości wniosków przesłanych do sądu.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ilość wniosków wysłanych do sądu o obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego	10	12	3	14	11	17

Źródło: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Trawnikach za lata 2012-2017.

W gminie Trawniki w ramach realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii realizowane są następujące zadania: udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii pomocy psychospołecznej. Dodatkowo prowadzona jest działalność informacyjna, edukacyjna oraz szkoleniowa w szczególności dla dzieci i młodzieży w ramach kampanii proponowanych przez Krajowe Biuro Przeciwdziałania Narkomanii.

W gminie Trawniki działa Punkt Konsultacyjny mieszczącym się w budynku Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach, gdzie pełnią dyżury: instruktor terapii uzależnień i psycholog. Do Punktu Konsultacyjnego zgłaszają się osoby, z problemem uzależnień, przemocy w rodzinie i trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Tabela nr 16. Dotyczy ilości osób zgłaszających się do Punktu Konsultacyjnego.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Alkoholizm	70	94	100	94	87	92
Narkomania	0	0	0	1	2	1

Źródło: dane ze sprawozdań Punktu Konsultacyjnego za lata 2012-2017.

Zainteresowanie uzyskaniem wsparcia jest rosnące. Osoba zgłaszająca się po pomoc w takim miejscu objęta jest kompleksowymi działaniami, które prowadzone są wśród członków rodzin.

2.8. Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego

Zgodnie z art. 7 pkt 12 ustawy o pomocy społecznej osoby opuszczające zakład karny i przeżywające trudności w przystosowywaniu do życia mogą otrzymać pomoc w ramach świadczeń pieniężnych i niepieniężnych.

Tabela nr 17. Dotyczy liczby osób korzystających ze świadczeń po opuszczeniu zakładu karnego.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zasiłek stały	1	1	1	1	1	1
Zasiłek okresowy	0	1	3	7	3	3
Zasiłek celowy	0	1	2	1	2	3

Źródło: dane z programu „Helios" za lata 2012-2017.

Osoby po opuszczeniu zakładu karnego z powodu trudności po wyjściu z zakładu karnego mogą korzystać z pomocy postpenitencjarnej na wniosek złożony u kuratora zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 września 2005 poz. 1544 w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej.

W gminie Trawniki na przestrzeni lat 2012 – 2017 udzielono 38 osobom świadczenia z pomocy postpenitencjarnej na wniosek kuratora sądowego.

Tabela nr 18. Dotyczy ilości wystąpień w ramach świadczeń z pomocy postpenitencjarnej.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ilość wniosków	6	4	13	5	4	6

Źródło: I Zespół Kuratorski przy Sądzie Rejonowym Lublin-Wschód za lata 2012-2017.

2.9. Bezdomność

Bezdomność (bezdomny) - w ujęciu socjologicznym to problem społeczny (zjawisko społeczne), charakteryzujący się brakiem miejsca stałego zamieszkania – brakiem domu.

Bezdomność w ujęciu psychologicznym to kryzysowy stan egzystencji osoby nie posiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, trwale wykorzenionej ze środowiska w wyniku rozpadu więzi społecznych i akceptującej swoją rolę społeczną. Jako stan ewidentnej i trwałej

deprywacji potrzeb mieszkaniowych, w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym upośledzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka, osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania".

Należy pamiętać, że brak domu uniemożliwia normalny rozwój człowieka, wpływa negatywnie na stan zdrowia psychicznego i fizycznego, uniemożliwia rozwijanie aspiracji kulturowych, regenerację sił i wypoczynek. Deprywacji zatem podlegają nie tylko szeroko rozumiane potrzeby mieszkaniowe, ale właściwie wszystkie poziomy potrzeb, począwszy od najbardziej podstawowych potrzeb fizjologicznych, skończywszy zaś na potrzebie samorealizacji.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc bezdomnym należy do zadań własnych gminy. Pomoc ta może mieć formę udzielenia schronienia, posiłku, ubrania, a także zasiłku celowego na leczenie. Na terenie gminy Trawniki nie ma osób bezdomnych. W Ośrodku Pomocy Społecznej w Trawnikach, na stronie internetowej, a także na tablicach sołectw można uzyskać informacje na temat baz noclegowych na terenie powiatu świdnickiego i okolic do których mogą zostać skierowane osoby bezdomne.

2.10. Dożywianie dzieci

Na przestrzeni lat 2010-2013 na terenie gminy Trawniki realizowany był wieloletni program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Z dniem 1 stycznia 2014 r. weszła w życie uchwała nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013r., w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" na lata 2014-2020, która jest kontynuacją programu z lat 2006-2013.

Celem programu jest:

1. Wsparcie gmin w wypełnieniu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom jego pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich;
2. Długofalowe działanie w zakresie poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży poprzez ograniczanie zjawiska niedożywienia;
3. Upowszechnianie zdrowego stylu żywienia;

4. Poprawa poziomu życia osób i rodzin o niskich dochodach;

5. Rozwój w gminach bazy żywieniowej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

W ramach Programu jest realizowane działanie dotyczące w szczególności zapewnienia pomocy w zakresie dożywiania dla: dzieci do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej, uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej, osobom i rodzinom znajdujących się w sytuacjach wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, w szczególności osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym. W formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych,

Pomoc w ramach programu przysługuje osobom i rodzinom o których mowa powyżej, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kryterium dochodowego, o którym mowa odpowiednio w art. 8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej.

Gmina Trawniki przyjęła program osłonowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" na lata 2014-2020 dotyczący realizacji zadań gminy z zakresu dożywiania dzieci. Został on przyjęty uchwałą Nr XXX/196/14 Rady Gminy Trawniki z dnia 26 marca 2014 r. Program ten jest elementem polityki społecznej, którego celem jest poprawa poziomu życia rodzin dotkniętych ubóstwem i niepełnosprawnością. Celem programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia w rodzinach o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz kształtowanie właściwych nawyków żywnościowych.

Tabela nr 19. Dotyczy programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania".

Rok	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Rzeczywista liczba osób objętych programem	173	201	216	234	309	360
W tym liczba osób korzystających z posiłku	173	201	216	231	204	188

Źródło: Sprawozdania MPiPS za lata 2012-2017.

3. Świadczenia realizowane z zakresu polityki społecznej.

3.1. Pomoc społeczna

Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach realizuje zadania pomocy społecznej. Działalność jego obejmuje świadczenia pieniężne oraz świadczenia niepieniężne finansowane ze środków budżetu gminy, ze środków budżetu państwa.

Na dzień 31 grudnia 2017 r. w Ośrodku zatrudnienie wynosiło 12,25 etatu. W ramach funkcjonowania Ośrodka zatrudnionych było w skali roku 5 osób na umowę zlecenie tj. asystent rodziny oraz 4 osób świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Pracownicy, których głównym zadaniem jest świadczenie pracy socjalnej, posiadają wymagane ustawą wykształcenie. Cała kadra ustawicznie uzupełnia swoje kwalifikacje poprzez uczestnictwo w specjalistycznych i różnotematycznych szkoleniach oraz samokształcenie.

Teren działania Ośrodka obejmuje 4 rejony, w których obowiązki służbowe realizuje 4 pracowników socjalnych, pracujących w terenie.

Pomoc jest realizowana, w szczególności poprzez:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, celowych, specjalnych celowych zasiłków, okresowych (patrz tabela nr 4);
- udzielanie posiłku, dożywianie dzieci (patrz tabela nr 19);
- udzielanie niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- pracę socjalną;
- sprawienie pogrzebu;
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu (patrz tabela nr 9);
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;

- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy;
- współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w Świdniku w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Pomoc finansowa kierowana jest do rodzin szczególnego ryzyka zgodnie z założeniami polityki społecznej. Istotną rolę odgrywa praca socjalna wraz ze wsparciem finansowym lub rzeczowym. Pracownicy socjalni są pierwszymi osobami, które mają bezpośredni kontakt z rodziną w środowisku zamieszkania, przeprowadzając wywiady środowiskowe, dokonują diagnozy problemów i określają indywidualne plany pomocy. W poniższej tabeli przedstawiono dane ilościowe dotyczące osób w rodzinach, rodzin, pomocy w postaci pracy socjalnej na przestrzeni kilku ostatnich lat.

Tabela nr 20. Dotyczy ilości osób w rodzinach, rodzin, którym udzielono pomocy w postaci pracy socjalnej.

Rok	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	459	501	518	551	503	436
Liczba rodzin	289	303	324	324	291	260
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej - ogółem	114	147	144	105	198	247
w tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	2	5	9	5	7	13

Źródło: Sprawozdania MPiPS za lata 2012-2017.

Do Ośrodka zwracają się również osoby, które nie oczekują wsparcia finansowego lecz wymagają pomocy w formie wyłącznie pracy socjalnej. Ośrodek podejmuje interwencje w związku z konfliktami rodzinnymi, brakiem możliwości załatwienia niektórych spraw urzędowych, uzależnień oraz przemocy itp.

3.2. Świadczenia rodzinne

Świadczenia rodzinne to zadanie zlecone gminie realizowane przez OPS w Trawnikach. Zasiłek rodzinny jest świadczeniem, które ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z utrzymaniem dziecka, o które ubiegać mogą się rodzice dziecka, jeden z rodziców dziecka, opiekun prawny lub opiekun faktyczny dziecka, a także osoba ucząca się. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy;
- zasiłek dla opiekuna jako świadczenie będące realizacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 grudnia 2013 r., sygn. akt TK akt K 27/13;
- świadczenie rodzicielskie.

Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego wynoszącego aktualnie 674,00 zł. (stan na 2018 r.)
Osoba mająca prawo do zasiłku rodzinnego może ubiegać się o następujące dodatki:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka;
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego;
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka;
- dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej;
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego;
- dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania;
- dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego.

Kwoty kryteriów dochodowych uprawniających do zasiłku rodzinnego, a także wysokość poszczególnych świadczeń rodzinnych podlegają weryfikacji **co 3 lata**, z uwzględnieniem wyników badań progu wsparcia dochodowego rodzin. Ostatnia weryfikacja miała miejsce 1 listopada 2016 r., w wyniku której podniesione zostały kwoty kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń rodzinnych oraz wysokość kwot zasiłku rodzinnego i niektórych dodatków do zasiłku rodzinnego.

W okresie od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2017 r. wypłacono łącznie 102 677 świadczeń rodzinnych, na łączną kwotę 15 100 101,00 zł. Szczegółowy wykaz przyznanych świadczeń prezentuje poniższa tabela.

Tab. 21. Dotyczy ilości pobieranych świadczeń rodzinnych.

L.p.	**Lata**	**Wyszczególnienie**		
		Liczb rodzin pobierających świadczenia rodzinne	**Liczba wypłaconych świadczeń rodzinnych**	**Kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych**
1	**2012**	789	21 196	2 929 778
2	**2013**	638	18 947	2 570 049
3	**2014**	573	16 525	2 160 103
4	**2015**	511	15 729	2 263 112
5	**2016**	605	15 896	2 504 096
6	**2017**	548	14 384	2 672 963
Suma:		**3 664**	**102 677**	**15 100 101**

Źródło: Sprawozdania ze świadczeń rodzinnych za lata 2012-2017.

Z powyższych danych można zaobserwować wyraźną tendencję spadkową od 2012 r. liczby rodzin pobierających świadczenia rodzinne oraz liczby wypłaconych świadczeń. Kwoty wypłacanych świadczeń od 2012 r. do 2014 r. malały, a od 2015 r. zaczęły wzrastać w związku ze zwiększeniem wysokości kwoty zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków. Jak widać w 2016 r. ilość rodzin uprawnionych do świadczeń wzrosła wraz ze wzrostem kwoty wypłaconych świadczeń. Z kolei w 2017 roku liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne zmniejszyła się przy czym kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych wzrosła.

Krzywdzącym dla osób ubiegających się o przyznanie świadczeń rodzinnych jest zasada naliczania dochodu z tytułu posiadania ziemi. Zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych aktualnie (od listopada 2017) z 1 ha przeliczeniowego przyjmuje się dochód miesięczny 214,75 zł. Biorąc pod uwagę koszty produkcji poszczególnych płodów rolnych oraz koszty ich zbytu – dochód netto na tym poziomie jest bardzo trudny, a wręcz nierealny do osiągnięcia przez rolnika przy zwykłych uprawach, ze względu również na często występujące anomalia pogodowe.

3.3. Fundusz alimentacyjny

Pomoc osobom uprawnionym do alimentów jest zadaniem zleconym realizowanym przez OPS w Trawnikach.

Ustawa ta ma na celu dostarczenie środków utrzymania osobom, które nie są w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb, a w szczególności dzieciom. Konstytucyjna zasada pomocniczości nakłada na państwo obowiązek wspierania jedynie tych osób ubogich, które nie są w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb i nie otrzymują należnego im wsparcia od osób należących do kręgu zobowiązanych do alimentacji, zaś wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej z powodu niemożności wyegzekwowania alimentów należy łączyć z działaniami zmierzającymi do zwiększenia odpowiedzialności osób zobowiązanych do alimentacji.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku, gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo. Prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego przysługuje, gdy dochód w rodzinie nie przekroczy kwoty 725,00 zł.

W okresie od dnia 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2017 r. wypłacono łącznie 10 568 świadczeń, na łączną kwotę 4 387 644,00 zł. Szczegółowy wykaz przyznanych świadczeń prezentuje poniższa tabela.

Tab. 22. Dotyczy ilości pobieranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego

Lp.	Rok	Wyszczególnienie		
		Liczb rodzin pobierających świadczenie z funduszu alimentacyjnego	**Liczba wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego**	**Kwota wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego**
1	**2012**	100	1 929	800 147
2	**2013**	95	1 987	808 995
3	**2014**	92	1 916	780 454
4	**2015**	74	1 756	727 163
5	**2016**	68	1 469	613 952
6	**2017**	75	1 511	656 933
SUMA		**502**	**10 568**	**4 387 644**

Źródło: Sprawozdania z funduszu alimentacyjnego za lata 2012-2017.

W powyższych danych można zaobserwować od 2013 r. spadek liczby wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz kwot wypłaconych świadczeń. Spadek ten może być spowodowany poprawiającą się sytuacją dochodową rodzin, która wpływa na przekroczenie kryterium dochodowego 725,00 zł uprawniającego do pobierania świadczeń z funduszu alimentacyjnego, ponadto mogła nastąpić poprawa ściągalności zadłużenia alimentacyjnego od dłużników alimentacyjnych przez organy egzekucyjne.

Gmina Trawniki stanowi zarówno organ właściwy wierzyciela, który przyznaje prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, jak i organ właściwy dłużnika, który prowadzi postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych w związku z przyznaniem prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Według stanu na dzień 31.12.2017 r. w gminie Trawniki występowało 148 dłużników alimentacyjnych, liczba ta w porównaniu do 2012 r. wzrosła o 47 osoby (stan na dzień 31.12.2012 r.) wynosił 101 dłużników.

Tab. 23. Dotyczy liczby dłużników alimentacyjnych w gminie Trawniki.

Lp.	Rok	Liczba dłużników alimentacyjnych	Ściągalność od dłużników (%)
1	**2012**	101	19,127
2	**2013**	112	13,680
3	**2014**	125	14,052
4	**2015**	131	15,988
5	**2016**	136	26,062
6	**2017**	148	25,892

Źródło: Sprawozdania z funduszu alimentacyjnego za lata 2012-2017.

Zauważalny jest wzrost ściągalności wypłacanych alimentów od dłużników.

3.4. Pomoc materialna dla uczniów

Pomoc materialna dla uczniów jest realizowana na podstawie rozdziału 8A ustawy o systemie oświaty oraz na podstawie Regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie gminy Trawniki stanowiący załącznik do Uchwały nr XXIV/172/13 Rady Gminy Trawniki z dnia 29 sierpnia 2013 r., które regulują sposób i tryb przyznawania pomocy materialnej dla uczniów.

Uczniowie z gminy Trawniki mogą liczyć na dwie formy wsparcia, tj.: stypendium szkolnego oraz zasiłku szkolnego.

Stypendium szkolne mogą otrzymać uczniowie znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności, gdy w rodzinie występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest nie pełna lub wystąpiło zdarzenie losowe.

Powyższa pomoc może być udzielona w formie:

- całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, w tym wyrównawczych, wykraczających poza zajęcia realizowane w szkole w ramach planu nauczania, a także udziału w zajęciach edukacyjnych realizowanych poza szkoła,
- pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników,
- stypendium szkolne może być udzielone uczniom szkół ponadgimnazjalnym w formie całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów związanych z pobieraniem nauki poza miejscem zamieszkania.

Inną formą wsparcia dla uczniów może być zasiłek szkolny, który jest przyznawany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego. Taka pomoc wsparcia może być przyznana w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, raz lub kilka razy do roku niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego.

Od stycznia 2012 r. do grudnia 2017 r. przyznano łącznie 1215 stypendiów szkolnych oraz 7 zasiłków szkolnych na łączną kwotę 965 296,41 zł. Szczegółowy rozkład przyznanej pomocy materialnej dla uczniów prezentuje poniższa tabela.

Tabela 24. Dotyczy ilości wypłaconych stypendiów i zasiłków szkolnych

Lp.	Wyszczególnienie		Rodzaj szkoły i liczba uczniów			Razem uczniowie	Łączna kwota wypłaconych stypendiów i zasiłków w zł
			podstawowa	gimnazjum	ponadgimnazjalna		
1	2012	Stypendium socjalne	168	63	61	292	192 197,12
		Zasiłek szkolny	0	0	0	0	
2	2013	Stypendium socjalne	131	40	47	218	191 632,84
		Zasiłek szkolny	0	1	1	2	
3	2014	Stypendium socjalne	123	43	57	223	179 532,74
		Zasiłek szkolny	3	0	0	3	
4	2015	Stypendium socjalne	107	42	46	195	155 553,51
		Zasiłek szkolny	0	0	0	0	
5	2016	Stypendium socjalne	87	35	37	159	149 006,51
		Zasiłek szkolny	1	1	0	2	
6	2017	Stypendium socjalne	70	28	30	128	97 373,69
		Zasiłek szkolny	0	0	0	0	
SUMA stypendiów szkolnych						**1 215**	**965 296,41**
SUMA zasiłków szkolnych						**7**	

Na przestrzeni lat 2012-2017 można zauważyć wyraźną tendencje spadkową ilości uczniów otrzymującą pomoc materialną dla uczniów. Może to świadczyć o poprawiającej się sytuacji finansowo - bytowej świadczeniobiorców, która wpływa na wysokość osiąganych dochodów, a tym samym na przekroczenie kryterium dochodowego uprawniającego do uzyskania w/w pomocy. Kryterium dochodowe uprawniające do pobierania stypendium

szkolnego do dnia 30.09.2015 r. wynosiło 456,00 zł, zaś od dnia 01.10.2015 r. wzrosło do 514,00 zł.

Poniższa tabela prezentuje liczbę osób, które otrzymały stypendium szkolne w latach 2013 – 2017 z podziałem na poszczególne miejscowości gminy.

Tabela 25. Dotyczy liczby osób którym przyznano pomoc materialną w postaci stypendium szkolnego.

Stypendium szkolne					
Miejscowość/rok	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Biskupice	6	9	11	18	15
Bonów	8	10	10	16	13
Dorohucza	7	11	9	19	15
Ewopole	2	2	2	5	7
Oleśniki	3	7	8	10	10
Pełczyn	9	9	6	12	8
Siostrzytów	19	22	19	38	25
Struża	2	2	1	0	2
Struża Kol.	5	7	7	5	5
Trawniki	18	33	23	26	25
Trawniki Kol.	0	5	5	3	3
RAZEM	**79**	**117**	**101**	**152**	**128**

Źródło: dane z programu „Tales" za lata 2012-2017.

Analizując powyższe zestawienie liczby osób, którym przyznano pomoc materialną dla uczniów w postaci stypendium szkolnego można zauważyć znaczne zróżnicowanie liczby osób pobierających taką pomoc w poszczególnych miejscowościach na przestrzeni lat 2013-2017, Najwięcej wnioskodawców korzystało z miejscowości Trawniki oraz Siostrzytów, zaś najmniej ze Struży i Ewopola.

4. Analiza SWOT

Użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT, oceniająca zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne czynniki wpływające na działania związane z programowaniem strategicznym strategii.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Analiza SWOT została przygotowana w Ośrodku Pomocy Społecznej w Trawnikach. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- mocne strony – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- słabe strony – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- szanse – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- zagrożenia – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

W niniejszej strategii analiza SWOT dotyczy: obszaru pomocy społecznej i polityki prorodzinnej

Przygotowana analiza obejmuje następujące obszary:

1) Sytuacja na rynku pracy (bezrobocie i ubóstwo).
2) Wsparcie rodziny, dzieci i młodzieży oraz seniorów.
3) Stan służby zdrowia, problem niepełnosprawności oraz długotrwałej choroby.

Wyniki pracy obrazują poniższe tabele:

Obszar pomocy społecznej i polityki prorodzinnej

Mocne strony	***Słabe strony***
• profesjonalna kadra pomocy społecznej, oświaty; • chęć podniesienia standardu życia przez społeczność lokalną; • dobre warunki życia (infrastruktura, Internet); • dostępność przedszkoli; • dobra współpraca OPS z innymi służbami oraz organizacjami; • wieloletnie prowadzenie zajęć opiekuńczo – wychowawczych; • rozumienie wagi problemu i zaangażowanie lokalnej społeczności; • samopomoc rodzinna i sąsiedzka; • możliwość wykorzystania uzbrojonych terenów pod budownictwo; • efektywna pomoc władz samorządowych; • dobra znajomość środowiska, wczesna interwencja; • działalność klubów sportowych; • wysoki poziom edukacji; • realizacja projektów finansowanych ze środków UE; • dożywianie dzieci, stypendia, dowóz do	• wysoka skala bezrobocia; • utrudniony dostęp do specjalistów w służbie zdrowia; • komunikacja między poszczególnymi miejscowościami; • brak infrastruktury socjalnej: mieszkań chronionych, socjalnych; • mała aktywność nowych organizacji pozarządowych; • niewystarczająca opieka nad osobami starszymi, chorymi; • roszczeniowa postawa beneficjentów pomocy społecznej, brak współpracy; • rozproszenie ludności w terenie, trudności w integracji; • starzenie się rodzin pozostających na wsi.

szkół; • skuteczna działalność GKRPA w Trawnikach; • kulturotwórcza, a zarazem integracyjna działalność instytucji, organizacji, zespołów ludowych oraz osób zaangażowanych w rozwój gminy; • odpowiednie wyposażanie placówek edukacyjnych w nowoczesne pomoce dydaktyczne;	
Szanse	***Zagrożenia***
• pomoc władz samorządowych w tworzeniu nowych miejsc pracy; • możliwość pozyskania środków poza gminnych do finansowania działań społecznych; • promocja regionu; • rozwój ekonomii społecznej; • rozwój turystyki i agroturystyki; • odwracanie się fali emigracji zarobkowej za granicę – powroty osób i rodzin z zagranicy posiadających nowe umiejętności, środki finansowe i wiedzę; • rozwój społeczeństwa informacyjnego wpływający korzystnie na jakość życia mieszkańców; • współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Świdniku; • kontynuacja edukacji na wyższych poziomach; • atrakcyjność terenu gminy; • tradycje rodzinnej więzi i solidarności; • „wymuszanie" podwyższania standardów życia przez codzienną rzeczywistość.	• przekazywanie samorządowi gminy nowych zadań bez dostatecznego zabezpieczenia finansowego; • przenoszenie negatywnych wzorców zachowań z zewnątrz, poczucie zagrożenia bezpieczeństwa; • wzrost agresji wśród młodzieży; • wyludnianie się części wsi - w tym zwłaszcza małych miejscowości • starzenie się społeczeństwa, brak wsparcia młodych ludzi; • migracje osób młodych, aktywnych za pracą; • rozwój dysfunkcji społecznych; • rozbicie więzi rodzinnych, społecznych; • spadek autorytetów; • „uzależnienie się" beneficjentów od pomocy społecznej.

Sytuacja na rynku pracy (bezrobocie i ubóstwo)

Mocne strony	***Słabe strony***
• współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Świdniku (wdrażanie lokalnych programów aktywizacji społeczno-zawodowej skierowanych do osób bezrobotnych i osób bez kwalifikacji zawodowych); • duży udział ludzi w wieku produkcyjnym; • efektywna praca socjalna;	• nadal stosunkowo wysoki poziom bezrobocia (w tym duży odsetek osób długotrwale bezrobotnych i kobiet); • brak miejsc pracy szczególnie dla ludzi młodych, po 50 roku życia oraz niepełnosprawnych; • brak dużych zakładów na terenie gminy generujących nowe miejsca pracy; • duże bezrobocie ukryte, zwłaszcza w rolnictwie (brak w statystykach) i prac dorywczych; • słabe przygotowanie zawodowe i bierność byłych pracowników zamkniętych zakładów pracy; • brak realizowanych projektów unijnych mających na celu aktywizację bezrobotnych poprzez kursy, szkolenia, doradztwo zawodowe, staże itp.;
Szanse	***Zagrożenia***
• możliwość ograniczenia liczby osób bezrobotnych dzięki funduszom zewnętrznym; • wykorzystanie walorów przyrodniczo - krajobrazowych dla rozwoju agroturystyki, rękodzieła, produkcji ekologicznej żywności (mobilizacja mieszkańców do aktywności zawodowej i społecznej poprzez ukazanie im nowych kierunków rozwoju); • tworzenie warunków dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą.	• dziedziczenie niezaradności życiowej; • odpływ z terenu gminy ludzi wykształconych oraz posiadających doświadczenie zawodowe ze względu na brak atrakcyjnych ofert pracy; • niechęć młodych ludzi do podnoszenia poziomu wykształcenia ze względu na brak miejsc pracy; • wzrost zatrudnienia w „szarej strefie”.

Wsparcie rodziny, dzieci i młodzieży oraz seniorów

Mocne strony	***Słabe strony***
• efektywna praca socjalna; • działania asystenta rodziny; • działalność szkół, świetlic, bibliotek, GOK, ukierunkowana na pracę z dziećmi i młodzieżą; • aktywna działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Trawnikach; • organizacje pozarządowe działające w sferze organizacji czasu wolnego dzieci, młodzieży i seniorów; • projekty unijne w szkołach (zakup nowego sprzętu, zajęcia pozalekcyjne). • Infrastruktura rekreacyjna - funkcjonujące małe place zabaw, siłownie plenerowe, boiska, wyremontowane świetlice przy OSP	• brak żłobka dla dzieci do lat 3; • brak zasobów lokalowych, które mogłoby zostać przeznaczone na lokale socjalne; • niski przyrost naturalny; • trudne warunki mieszkaniowe (duża część starych domów wymagających remontu);
Szanse	***Zagrożenia***
• powolne wzmacnianie się materialne rodzin wpłynie na poprawę ich warunków mieszkaniowych; • organizacja czasu wolnego dzieci, młodzieży i seniorów poprzez m.in. zajęcia w świetlicach wiejskich; • wzrost liczby specjalistów zajmujących się wsparciem rodzin z problemami (alkoholizm, przemoc, niezaradność życiowa członków rodziny).	• występowanie zagrożeń wynikających z powodu braku pracy, przemocy w rodzinie oraz wzrost ubóstwa z powodu trudnej sytuacji materialnej, (w ostatnim okresie poprawie uległa sytuacja materialna rodzin, a pogorszeniu sytuacja materialna części osób starszych), • niechęć szukania pomocy oraz obawa członków rodzin o swój byt w przypadku występowania alkoholizmu oraz przemocy w rodzinie; • spadek liczby małżeństw (niepełne rodziny: samotne macierzyństwo); • zanik aktywnych form spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Stan służby zdrowia, problem niepełnosprawności oraz długotrwałej choroby

Mocne strony	***Słabe strony***
• gminne programy umożliwiające dostęp do pracowni rehabilitacyjnej, przychodni kardiologicznej, ortopedycznej, ginekologicznej, okulistycznej; • działania GIK, szkół, organizacji pozarządowych, które promują zdrowy tryb życia poprzez aktywne formy spędzania czasu wolnego.	• problem z przemieszczaniem się osób niepełnosprawnych z okolicznych miejscowości do Trawnik; • brak dostępu dla osób niepełnosprawnych do budynku OPS Trawniki; • długi okres oczekiwania na wizytę do lekarzy; • brak dostępu do specjalistycznych poradni lekarskich na terenie gminy w godzinach popołudniowych.
Szanse	***Zagrożenia***
• likwidowanie barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej oraz w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych; • rozszerzenie dostępności podstawowych usług medycznych (lekarzy rodzinnych) oraz lekarzy specjalistów (np. psychologów); • propagowanie kampanii dotyczącej otwartości społeczeństwa na osoby niepełnosprawne; • profilaktyka prozdrowotna;	• pogarszanie się sytuacji materialnej osób niepełnosprawnych ze względu na trudności w znalezieniu pracy; • zwiększenie się liczby osób chorych ze względów cywilizacyjnych; • starzejące się społeczeństwo.

5. Kierunki rozwoju gminy

5.1. Misja i wizja

Misja to wyrażenie celów i zasad rozwoju strategicznego, określenie misji gminy sprowadza się do sprecyzowania istoty działalności gminy jaką ma spełniać na rzecz społeczności lokalnej.

Misją gminy Trawniki jest nowoczesna gmina, zapewniająca mieszkańcom wysoki poziom życia w oparciu o rozwój przedsiębiorczości, dbająca o środowisko przyrodnicze, kreująca społeczeństwo obywateli dumnych ze swojego miejsca zamieszkania.

Formułowanie celów jest odpowiedzią na potrzeby interesariuszy, koniecznością zaspokojenia tych potrzeb oraz tworzenia warunków dla harmonijnego rozwoju, z uwzględnieniem hierarchii tych celów i pilności ich realizacji. Dlatego też formułuje się cele możliwe do zrealizowania, a na ich podstawie wyznacza zadania.

Strategia jako dokument opisujący przyszły stan gminy podlega w trakcie wdrażania ocenie stopnia jej realizacji i wprowadzania korekt. Zaktualizowana strategia gminy stanowi dokument kierunkowy, mający ułatwić władzom gminy formułowanie zadań do realizacji, w tym z wykorzystaniem funduszy Unii Europejskiej.

Przeprowadzona wcześniej diagnoza stanu gminy stanowi podstawę sformułowania wizji rozwojowej. Tworząc wizję gminy starano się określić jakie cechy powinny ją w przyszłości charakteryzować. Określenie pożądanego przez lokalną społeczność obrazu ich miejsca zamieszkania jest bardzo istotne z punktu widzenia formułowania celów rozwoju i kierunków podejmowanych działań. Cele rozwoju oraz konkretne projekty związane z ich realizacją, powinny prowadzić do osiągnięcia określonego stanu gminy, uznanego przez jej społeczność za pożądany i atrakcyjny.

Wizja gminy:

Gmina Trawniki jest gminą o naturalnym, nieskażonym środowisku, posiadającą tradycje historyczne wykorzystywane do rozwoju agroturystyki, umożliwiająca odpowiedni poziom życia mieszkańcom poprzez rozwój gospodarczy i społeczny, z rozwiniętą infrastrukturą techniczną i komunikacyjną, bazą kulturalno-oświatowo - sportową, oświatą, opieką zdrowotną, wspierająca rozwój organizacji pozarządowych oraz zapewniająca swoim mieszkańcom profesjonalną opiekę socjalną.

Na pożądany obraz gminy składa się szereg wymienionych poniżej cech.

Z punktu widzenia **społecznego** jest to:

- gmina, na obszarze, której mieszkańcy mają zapewnione źródła utrzymania i związaną z tym stabilizację i warunki rozwoju;
- gmina, która jest atrakcyjna dla mieszkańców, aby nie mieli potrzeby migrowania za granicę lub do miast i regionów Polski;
- gmina, której społeczność ma rozwiniętą świadomość związku z obszarem zamieszkania oraz świadomość ekologiczną;
- gmina, która charakteryzuje się odpowiednio rozwiniętą i wyposażoną siecią infrastruktury społecznej, zapewniającą mieszkańcom jakość życia na odpowiednim poziomie;
- gmina ludzi reprezentujących odpowiednie do potrzeb, wysokie kwalifikacje zawodowe.

Z punktu widzenia **gospodarczego** jest to:

- gmina, która wykorzystuje możliwości związane z położeniem komunikacyjnym;
- gmina, która jest atrakcyjnym obszarem z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości, stwarzająca warunki rozwoju zarówno lokalnym przedsiębiorstwom jak też inwestorom zewnętrznym;
- gmina, w której wytwarza się dobra oraz świadczy się usługi, które są konkurencyjne na rynku regionalnym, ogólnopolskim, a w niektórych przypadkach na rynku zagranicznym;
- gmina z unowocześnianym sektorem produkcyjnym;
- gmina o wyraźnie zaakcentowanej funkcji rolniczej, charakteryzująca się intensywną nowoczesną, gospodarką rolną i rozwiniętym przemysłem rolno-spożywczym.

Z punktu widzenia **cech środowiska** jest to:

- gmina wdrażająca model ekologicznego równoważenia rozwoju, co oznacza m.in., że priorytetem polityki rozwojowej jest poprawa jakości środowiska i bezwzględne zachowanie jego istniejących walorów;
- gmina o ograniczonej emisji zanieczyszczeń;
- gmina, która ma rozwiązane problemy oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych oraz ma zabezpieczone źródła zaopatrzenia w wodę.

Z punktu widzenia **zagospodarowania przestrzennego** jest to:

- gmina, charakteryzująca się ładem przestrzennym i racjonalnym zagospodarowaniem terenów, których struktura użytkowania zgodna jest z przyjętymi celami polityki ekologicznej i społecznej;
- gmina, charakteryzująca się dobrze wykształconą, modernizowaną na bieżąco infrastrukturą komunikacyjną zapewniającą sprawność ruchu lokalnego;
- gmina, która charakteryzuje się funkcjonalnym zagospodarowaniem i stanowi w pełni wykształcone atrakcyjne centrum usługowe dla mieszkańców gminy, powiatu a w określonych dziedzinach również dla ruchu tranzytowego i ludności z dalej położonych obszarów.

Wizja rozwoju gminy zostanie zrealizowana poprzez działania z zakresu: sportu, rekreacji, turystyki, edukacji, kultury, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.

5.2. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Analiza sytuacji i problemów społecznych pozwala prognozować, że w okresie obowiązywania strategii pomoc społeczna będzie stanowić bardzo ważny element w polityce państwa, a więc także samorządu lokalnego.

Gmina Trawniki podobnie jak inne samorządy w Polsce stanie przed rozwiązywaniem nowych problemów wynikających zarówno z uwarunkowań lokalnych jak i wpływu zewnętrznej sytuacji społeczno-gospodarczej.

Wśród czynników zewnętrznych mających istotny wpływ na sytuację społeczną w gminie warto podkreślić te, które wynikają z niekorzystnych perspektyw demograficznych, zmian systemu wartości, rozbicia podstawowych wartości rodzinnych, migracji zewnętrznych i wewnętrznych młodzieży i wielu nieznanych lub nierozpoznanych jeszcze zagrożeń. Zmiany zachodzące we współczesnej rodzinie wymagać będą nowych umiejętności rozwiązywania problemów i ich wczesnego rozpoznawania. Mając na względzie problemy globalne lokalna polityka społeczna gminy Trawniki musi uwzględniać pojawiający się problem starzenia się społeczeństwa, zmiany systemu wartości, zmiany w strukturze rodziny.

Mając na względzie powyższe można przyjąć, iż pomoc społeczna będzie podlegać dużym przemianom zarówno w układzie instytucjonalnym jak i zadaniowym.

Dla gminy Trawniki obszary szczególnych potrzeb w zakresie pomocy społecznej na okres 2018-2024 kształtują się następująco:

- bezrobocie;
- niepełnosprawność;
- starość;
- uzależnienia;
- bezpieczeństwo publiczne.

Uwzględniając spodziewane zmiany systemu pomocy społecznej został wyodrębniony dodatkowy obszar odnoszący się do potrzeby doskonalenia oraz zarządzania zmianą samego systemu.

Obszar został określony jako „aktywna polityka społeczna" i koncentruje się głównie na doskonaleniu kadr, wprowadzaniu innowacji, rozwoju różnych form partnerstwa, a zwłaszcza szerszemu wykorzystaniu potencjału podmiotów pozarządowych.

Prognoza przewidywanego rozwoju sytuacji w sferze społecznej przedstawia się następująco:

OBSZAR BEZROBOCIA:

- narastająca potrzeba niesienia pomocy osobom długotrwale bezrobotnym;
- występowanie poczucia bezradności wśród osób, które utraciły pracę;
- niskie poczucie wiary wśród osób poszukujących pracy w możliwość jej znalezienia bez protekcji;
- zbyt mała świadomość możliwości wynikających z ekonomii społecznej;
- niewystarczająca efektywność tradycyjnych metod, narzędzi oraz instrumentów integracji bezrobotnych;
- uzyskiwanie wysokiej skuteczności w rozwijaniu postaw przedsiębiorczych.

OBSZAR NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI:

- pojawienie się uciążliwości i ograniczeń będących następstwem istnienia różnych rodzajów niepełnosprawności;
- występowanie sytuacji niepełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym;
- niewystarczająca jakość życia osób z niepełnosprawnością;
- wystąpienie istotnego odsetka osób bezrobotnych, dla których niepełnosprawność jest

dodatkowym ograniczeniem w dostępie do zatrudnienia;

- potrzeba świadczenia usług socjalnych i opiekuńczych w stosunku do osób z niepełnosprawnością i ich rodzin;
- niewystarczająca integracja ze społeczeństwem osób niepełnosprawnych;
- potrzeba likwidacji barier architektonicznych.

OBSZAR STAROŚCI SPOŁECZEŃSTWA:

- niewystarczająca świadomość społeczna w zakresie zagrożeń wynikających z demografii;
- postawy młodszej części społeczności lokalnej wobec osób starszych wynikające najczęściej z braku wyobraźni i nieświadomości wymiany pokoleniowej;
- wzrost zapotrzebowania na usługi socjalne i opiekuńcze w stosunku do osób starszych.

OBSZAR UZALEŻNIENIA:

- niewystarczająca pomoc terapeutyczna dla osób uzależnionych i współuzależnionych;
- niewystarczający poziom profilaktyki w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom;
- zapotrzebowanie na usługi edukacyjne dotyczące problemu uzależnień.

OBSZAR BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO:

- brak świadomości na temat zagrożeń wśród mieszkańców;
- bierna postawa rodziców oraz mieszkańców;
- brak lub niewłaściwe zabezpieczenie poboczy: brak chodnika, oświetlenia;
- dysfunkcje wśród młodzieży.

Dodatkowo w związku ze spodziewanym dynamicznym rozwojem i restrukturyzacją systemu pomocy społecznej oraz nowymi wyzwaniami w obszarze pomocy społecznej wynikającymi z rozwoju cywilizacyjnego prognozuje się m. in.:

- utrzymywanie się zapotrzebowania na nowe lub unowocześnione usługi świadczone osobom oraz rodzinom;
- występowanie potrzeb wymagających rozwiązań innowacyjnych dla obszaru polityki społecznej;
- utrzymywanie się rozproszenia inicjatyw i działań prowadzonych przez instytucje publiczne i prywatne;
- występowanie zjawiska niskiej integracji działań instytucji działających w sferze pomocy społecznej.

Przedstawione powyżej prognozy pozwalają zdefiniować system działań czyli strategię, która powinna być zrealizowana, aby ograniczyć skutki różnorodnych zagrożeń wynikających zarówno z uwarunkowań zewnętrznych, naturalnych zjawisk biologicznych (np. niepełnosprawności), problemów cywilizacyjnych, jak i niedoskonałości lokalnego systemu polityki społecznej. Strategia obejmuje osiąganie celów nastawionych na eliminację zagrożeń oraz poprawę sytuacji, które w czasie opracowywania zostały zidentyfikowane jako niekorzystne.

5.3. Cele strategiczne, szczegółowe, kierunki działań.

Ogólne cele każdej strategii rozwoju określonego obszaru mają charakter uniwersalny. Generalnym celem rozwoju gminy powinno być stworzenie mieszkańcom odpowiednich warunków życia oraz zapewnienie szans na przyszłość.

Na tak sformułowany cel generalny składają się cele cząstkowe, do których należą zapewnienie:

- warunków bytu materialnego, w tym: wyżywienia, mieszkania i przebywania w środowisku nieszkodzącym zdrowiu;
- warunków rozwoju duchowego, w tym możliwości wypoczynku, kształcenia, dostępu do informacji, kultury i rozrywki, a także możliwość podróży i kontaktów z otoczeniem;
- poczucia bezpieczeństwa i perspektyw na przyszłość, w tym poczucia stabilizacji i szans rozwoju dla następnych pokoleń.

Za nadrzędny cel strategii rozwoju gminy Trawniki uznano zapewnienie trwałych podstaw harmonijnego rozwoju społeczeństwa i gospodarki, przy wykorzystaniu miejscowych zasobów i walorów przyrodniczych i kulturowych oraz położenia komunikacyjnego.

Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej gminy Trawniki pozwoliła wyodrębnić 4 obszary priorytetowe, które uznano za najważniejsze w realizacji wizji rozwoju gminy. Są to:

1. Kultura, sport;
2. Pomoc społeczna;
3. Bezpieczeństwo publiczne;
4. Przyjazność miejsca zamieszkania.

5.3.1. Kultura i sport

Cel strategiczny: Zwiększenie ilości wydarzeń kulturalnych oraz podniesienie aktywności mieszkańców.

Cele szczegółowe:
- Uatrakcyjnienie i zorganizowanie oferty kulturalnej;
- Uatrakcyjnienie oferty Gminnej Biblioteki Publicznej;
- Stworzenie mieszkańcom możliwości uczestnictwa i partycypacji w przygotowywaniu oferty kulturalnej.

Zadanie	Wskaźniki (efekty)	Podmiot realizujący i partnerzy	Okres realizacji
• Zatrudnianie animatorów kultury; • Realizacja programów rozwijających umiejętności społeczne; • Współpraca z organizacjami pozarządowymi; • Pozyskiwanie środków pozabudżetowych na działalność oświatowo – kulturalną poprzez realizację projektów we współpracy z Gminą Trawniki, realizację projektów finansowanych ze środków zewnętrznych, pozyskiwanie środków finansowych od sponsorów (lokalne firmy i zakłady produkcyjne), organizowanie szkoleń dla mieszkańców; • Organizacja imprez kulturalnych (Dzień Rodziny, zawody sportowe, kiermasze, wystawy itp.); • Wspieranie i promocja twórczości ludowej; • Poszerzenie zbiorów bibliotecznych.	• Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych; • Liczba uczestników imprez kulturalnych; • Liczba czytelników Gminnej Biblioteki Publicznej.	Gmina Trawniki, placówki oświatowe z terenu Gminy Trawniki oraz Gminny Ośrodek Kultury. Organizacje pozarządowe, lokalna społeczność.	Działania ciągłe w latach 2018-2024

Działania przewidziane do realizacji w ramach niniejszego celu będą realizowane z wykorzystaniem:
1. Środków własnych pochodzących z budżetu gminy
2. Środków pochodzących z budżetu państwa

3. Środków pochodzących z instrumentów finansowych Unii Europejskiej
Rezultaty:
Przewiduje się, iż podjęte działania przyczynią się do wzrostu: uczestnictwa w imprezach kulturalnych; czytelnictwa.

5.3.2. Pomoc społeczna

5.3.2.1. Ubóstwo

Cel strategiczny: Zminimalizowanie skali ubóstwa.

Cele szczegółowe:
- zwiększenie czasu pracy pracowników socjalnych w środowisku;
- współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Świdniku w zakresie podniesienia kompetencji zawodowych mieszkańców;
- wzrost świadomości wśród mieszkańców dotyczącej zdrowego stylu życia, wykonywania badań profilaktycznych;
- nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Zadanie	Wskaźniki (efekty)	Podmiot realizujący i partnerzy	Okres realizacji
• Diagnozowanie potrzeb osób i rodzin żyjących w ubóstwie; • Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej przez OPS w Trawnikach osobom i rodzinom w trudnej sytuacji finansowej; • Zabezpieczenie potrzeb życiowych i bytowych dzieci z rodzin najuboższych poprzez opłacanie posiłków w szkołach, organizację wypoczynku letniego.	• Liczba osób i rodzin objętych pomocą finansową i rzeczową z powodu ubóstwa; • Ilość czasu pracy pracowników socjalnych spędzanego w środowisku; • Liczba osób podejmujących zatrudnienie.	Gmina Trawniki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach. Organizacje pozarządowe, Powiatowy Urząd Pracy w Świdniku, Kuratorium Oświaty, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.	Działania ciągłe w latach 2018-2024

Działania przewidziane do realizacji w ramach niniejszego celu będą realizowane z wykorzystaniem:
1. Środków własnych pochodzących z budżetu gminy
2. Środków pochodzących z budżetu państwa
3. Środków pochodzących z instrumentów finansowych Unii Europejskiej.

Rezultaty:
Przewiduje się, iż podjęte działania przyczynią się do: zmniejszenia ilości osób i rodzin korzystających z pomocy OPS w Trawnikach z powodu ubóstwa; zwiększenia możliwości poprawy jakości życia poprzez zmianę sytuacji dochodowej.

5.3.2.2. Bezrobocie

Cel strategiczny: Zminimalizowanie bezrobocia wśród mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.			
Cele szczegółowe: • aktywne poszukiwanie pracy przez mieszkańców; • zapoznanie się z zasadami zakładania własnej działalności gospodarczej; • korzystanie przez mieszkańców z możliwych form wsparcia z instrumentów aktywnej integracji.			
Zadanie	**Wskaźniki (efekty)**	**Podmiot realizujący i partnerzy**	**Okres realizacji**
• Realizacja pracy socjalnej poprzez m.in. pomoc w szukaniu pracy; • Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Świdniku w celu aktywizacji mieszkańców; • Współpraca z organizacjami pozarządowymi; • zawieranie • kontraktów socjalnych z osobami bezrobotnymi w celu motywowania do zmian i aktywnego poszukiwania pracy.	• Liczba osób bezrobotnych; • Liczba osób i rodzin objętych pomocą OPS w Trawnikach z powodu bezrobocia; • Liczba osób objętych działaniami aktywnej integracji.	Gmina Trawniki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach. Organizacje pozarządowe, Powiatowy Urząd Pracy w Świdniku.	Działania ciągłe w latach 2018-2024
Działania przewidziane do realizacji w ramach niniejszego celu będą realizowane z wykorzystaniem: 1. Środków własnych pochodzących z budżetu gminy 2. Środków pochodzących z budżetu państwa 3. Środków pochodzących z instrumentów finansowych Unii Europejskiej. Rezultaty: Przewiduje się, iż podjęte działania przyczynią się do: ograniczenia skali bezrobocia; spadku liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na bezrobocie; zwiększenia liczby osób zaktywizowanych zawodowo na terenie gminy Trawniki.			

5.3.2.3. Niepełnosprawność

Cel strategiczny: Ograniczenie skutków niepełnosprawności wśród mieszkańców.			
Cele szczegółowe: • podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności; • aktywizowanie osób niepełnosprawnych; • przeciwdziałanie izolacji osób niepełnosprawnych.			
Zadanie	**Wskaźniki (efekty)**	**Podmiot realizujący i partnerzy**	**Okres realizacji**
• zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do informacji o możliwych formach wsparcia; • praca socjalna na rzecz osób niepełnosprawnych mająca na celu poprawę funkcjonowania w codziennym życiu; • wsparcie finansowe i rzeczowe osób niepełnosprawnych; • wspieranie działań na rzecz likwidacji barier architektonicznych	• liczba osób i rodzin objętych pomocą OPS w Trawnikach z powodu niepełnosprawności; • liczba likwidacji barier architektonicznych.	Gmina Trawniki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Świdniku, opieka zdrowotna.	Działania ciągłe w latach 2018-2024
Działania przewidziane do realizacji w ramach niniejszego celu będą realizowane z wykorzystaniem: 1. Środków własnych pochodzących z budżetu gminy 2. Środków pochodzących z budżetu państwa 3. Środków pochodzących z instrumentów finansowych Unii Europejskiej. Rezultaty: Przewiduje się, iż podjęte działania przyczynią się do: poprawy funkcjonowania osób niepełnosprawnych; spadku liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności; włączenia osób niepełnosprawnych do życia społeczności lokalnej.			

5.3.2.4. Osoby starsze

Cel strategiczny: Zminimalizowanie poczucia osamotnienia wśród osób starszych.

Cele szczegółowe:

- wsparcie osób starszych poprzez tworzenie oferty ogólnorozwojowej;
- umożliwienie osobom starszym łatwiejszego dostępu do informacji za pośrednictwem instytucji;
- zwrócenie uwagi na konieczność zapewnienia opieki osobom starszym;
- budowanie autorytetu osób starszych, włączanie ich do życia społeczności lokalnej.

Zadanie	Wskaźniki (efekty)	Podmiot realizujący i partnerzy	Okres realizacji
• dalszy rozwój i sformalizowanie Klubu Seniora; • tworzenie oferty kulturalnej dla osób starszych; • zamieszczanie ważnych informacji z zakresu wydarzeń i oferowanych usług na stronie internetowej i na tablicach ogłoszeń; • wolontariat na rzecz osób starszych; • rozpowszechnianie informacji mającej na celu zwrócenie uwagi na konieczność zapewnienia wsparcia osobom starszym.	• liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych; • liczba osób starszych objętych pomocą OPS w Trawnikach; • liczba ofert kulturalnych dla osób starszych.	Gmina Trawniki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach, Gminny Ośrodek Kultury, organizacje pozarządowe, opieka zdrowotna, placówki oświatowe.	Działania ciągłe w latach 2018-2024

Działania przewidziane do realizacji w ramach niniejszego celu będą realizowane z wykorzystaniem:

1. Środków własnych pochodzących z budżetu gminy
2. Środków pochodzących z budżetu państwa
3. Środków pochodzących z instrumentów finansowych Unii Europejskiej.

Rezultaty:

Przewiduje się, iż podjęte działania przyczynią się do: podniesienia jakości życia osób starszych, podniesienia jakości świadczonych usług opiekuńczych dla osób starszych,

zwiększenia udziału osób starszych w życiu społeczności lokalnej.

5.3.2.5. Uzależnienia

Cel strategiczny: Zminimalizowanie zjawiska uzależnień i ich skutków wśród mieszkańców.			
Cele szczegółowe: • diagnoza i ograniczenie problemu uzależnień; • wzrost świadomości dotyczącej leczenia i ośrodków wsparcia wśród mieszkańców; • zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia; • edukowanie mieszkańców z zakresu uzależnień.			
Zadanie	**Wskaźniki (efekty)**	**Podmiot realizujący**	**Okres realizacji**
• działania GKRPA w Trawnikach; • działania profilaktyczne; • tworzenie alternatywnych form spędzania wolnego czasu przez młodzież i dorosłych; • Szkolenia pracowników socjalnych oraz pracowników GKRPA w zakresie pracy z rodzinami osób uzależnionych jak i z osobami uzależnionymi.	• liczba osób korzystających z pomocy GKRPA w Trawnikach; • liczba osób i rodzin objętych pomocą OPS w Trawnikach z powodu uzależnienia; • liczba podjętych działań profilaktycznych.	Gmina Trawniki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach, GKRPA w Trawnikach, GOK.	Działania ciągłe w latach 2018-2024
Działania przewidziane do realizacji w ramach niniejszego celu będą realizowane z wykorzystaniem: 1. Środków własnych pochodzących z budżetu gminy 2. Środków pochodzących z budżetu państwa 3. Środków pochodzących z instrumentów finansowych Unii Europejskiej Rezultaty: Przewiduje się, iż podjęte działania przyczynią się do zwiększenia: dostępności wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych, wiedzy na temat uzależnień wśród mieszkańców.			

5.3.3. Bezpieczeństwo publiczne

Cel strategiczny: Zminimalizowanie agresji wśród dzieci i młodzieży			
Cele szczegółowe: • stworzenie alternatywnych form rozładowywania negatywnych emocji przez młodzież; • wyrobienie wśród mieszkańców poczucia odpowiedzialności, wzbudzenie tożsamości; • aktywizacja młodzieży, zagospodarowanie czasu wolnego; • możliwość dopasowania ofert spędzania czasu wolnego do potrzeb dzieci i młodzieży.			
Zadanie	**Wskaźniki (efekty)**	**Podmiot realizujący**	**Okres realizacji**
• wzbogacanie lub utworzenie oferty zajęć przy świetlicach wiejskich dla dzieci i młodzieży; • zwiększenie oferty zajęć sportowych, rekreacyjnych • praca pedagoga i psychologa z dziećmi i z dorosłymi; • badanie potrzeb dzieci i młodzieży; • włączenie dzieci i młodzieży do pracy nad ofertą kulturalną.	• liczba bójek i rozbojów z udziałem młodzieży; • liczba zajęć sportowych dla dorosłych i młodzieży; • liczba imprez sportowo - kulturalnych stworzonych przy współudziale młodzieży.	GOK, GKRPA w Trawnikach, Komisariat Policji w Piaskach, placówki oświatowe, Ochotnicze Straże Pożarne z terenu Gminy Trawniki,	Działanie ciągłe w latach 2018-2024
Działania przewidziane do realizacji w ramach niniejszego celu będą realizowane z wykorzystaniem: 1. Środków własnych pochodzących z budżetu gminy 2. Środków pochodzących z budżetu państwa 3. Środków pochodzących z instrumentów finansowych Unii Europejskiej Rezultaty: Przewiduje się, iż podjęte działania przyczynią się do: spadku przestępczości na terenie gminy Trawniki, zwłaszcza z udziałem młodzieży, zwiększenia wiedzy i świadomości wśród mieszkańców na temat przestępczości oraz jej skutków.			

5.3.4. Przyjazność miejsca zamieszkania

Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury gminy Trawniki jako przyjaznego miejsca zamieszkania.			
Cele szczegółowe: • poprawa atrakcyjności inwestycyjnej; • rozwój zatrudnienia; • podniesienie standardów życia mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży, osób starszych, niepełnosprawnych; • stworzenie alternatywnego miejsca zamieszkania dla mieszkańców innych gmin; • poprawa sytuacji mieszkaniowej rodzin			
Zadanie	**Wskaźniki (efekty)**	**Podmiot realizujący**	**Okres realizacji**
• realizacja ulg i zwolnień podatkowych dla osób przedsiębiorczych tworzących nowe miejsca pracy; • tworzenie, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, drogowej, sportowej; • rozbudowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej poprzez działania termomodernizacyjne; • rewitalizacja poszczególnych sołectw; • rozwój opieki nad dziećmi; • zwiększenie/utrzymanie dostępności do lekarzy specjalistów, rehabilitacji.	• liczba osób korzystających z ulgi/lub zwolnień podatkowych; • liczba osób nowozatrudnionych przez osoby przedsiębiorcze, a korzystające z ulg i zwolnień; • liczba zrealizowanych przedsięwzięć; • ilość osób/rodzin objętych przedsięwzięciami.	Gmina Trawniki, Rada Gminy Trawniki	Działanie ciągłe w latach 2018-2024

Działania przewidziane do realizacji w ramach niniejszego celu będą realizowane z wykorzystaniem: 1. Środków własnych pochodzących z budżetu gminy 2. Środków pochodzących z budżetu państwa 3. Środków pochodzących z instrumentów finansowych Unii Europejskiej Rezultaty: Przewiduje się, iż podjęte działania przyczynią się do: wzrostu atrakcyjności jako miejsca zamieszkiwania, a także zahamują spadek ilości mieszkańców gminy Trawniki.

6. Zarządzanie realizacją Strategii

6.1. Określenie sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Trawniki na lata 2018-2024 będzie odbywała się przy współpracy Urzędu Gminy Trawniki, GOK, Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach, placówek oświatowych. Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach jako podmiot o charakterze operacyjnym będzie odpowiedzialny za proces realizacji Strategii obejmujący: jej wdrażanie, monitoring oraz aktualizację. Warunkiem skuteczności i efektywności tego procesu będzie zabezpieczenie przez gminę zasobów umożliwiających budowę i realizację programów zgodnych z przyjętymi kierunkami działań, w tym projektów systemowych czy konkursowych.

Programy, w zależności od charakteru danego projektu, będą realizowane w różnych okresach: od kilku miesięcy, poprzez roczne, aż do kierunkowych - kilkuletnich. Projekty będą realizowane zarówno w ramach własnych zasobów samorządu, jak i przy partnerskim udziale organizacji pozarządowych oraz instytucji i podmiotów zewnętrznych. Kluczowa rola dla realizacji zadań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, oparta będzie na współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, samorządu gminy Trawniki. Partnerami wdrażania i realizacji strategii będą:

- Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Trawnikach;
- Gminny Ośrodek Kultury w Trawnikach;
- Sąd, kuratorzy i Policja;
- Placówki oświatowe funkcjonujące na terenie Gminy Trawniki;
- Organizacje pozarządowe;
- Ośrodki zdrowia znajdujące się na terenie Gminy Trawniki.

Zasadność doboru sposobów realizacji strategii uwarunkowana będzie realizacją zadań w zakresie polityki społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Trawniki realizowana będzie poprzez ukierunkowanie wszystkich podejmowanych działań na osiągnięcie stanu wyrażonego zapisem wizji przyszłości dla obszaru życia społecznego gminy.

Uwzględniając funkcję Strategii wyrażoną w zapisie misji tego dokumentu będzie on pełnił rolę koordynującą zarówno projekty podejmowane przez samorząd i jego jednostki, jak również wszystkie inne podmioty (w tym m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne), których aktywność może przyczynić się do poprawy jakości życia i osiągnięcia celów strategicznych. W praktycznym ujęciu Strategia będzie pozwalała tym podmiotom wykazywać zgodność podejmowanych projektów z lokalną polityką społeczną zwłaszcza podczas aplikowania o środki z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Cele i zadania określone w niniejszym dokumencie realizowane będą przy współpracy społeczności lokalnej oraz różnego typu instytucji i organizacji. Dla powodzenia przyjętych założeń niezwykle istotna będzie ścisła współpraca wszystkich zainteresowanych podmiotów, aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza w gminie oraz dostępne środki na finansowanie zadań wynikających ze Strategii.

Wdrażanie Strategii będzie polegało na realizacji sformułowanych w niej celów strategicznych, priorytetów i kierunków działań za pośrednictwem programów operacyjnych zarówno kontynuowanych, jak i nowych. Ważnym elementem procesu wdrażania Strategii będzie jej upowszechnianie poprzez przekazywanie informacji na temat najważniejszych elementów Strategii.

Strategia jest dokumentem otwartym. Oznacza to, że z założenia będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami gminy i wymogami prawa. Podstawę do ewentualnych zmian stanowić będą wnioski i rekomendacje wynikające z aktywnego i systematycznego procesu monitoringu. W przypadku zdiagnozowania w ramach tego procesu potrzeby dokonania zmian zostaną one sformułowane w ramach procesu aktualizacji. Formalne wprowadzenie tych zmian do treści dokumentu będzie dokonywane poprzez przyjęcie zaktualizowanego dokumentu strategii uchwałą Rady Gminy Trawniki z zachowaniem wymaganych procedur.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Trawniki na lata 2018 - 2024 finansowana będzie z budżetu samorządu lokalnego oraz środków pozyskanych z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych czy osłonowych.

Osiągnięcie zakładanych rezultatów jest uzależnione od wielkości środków dostępnych na realizację wyznaczonych celów. Niewątpliwie ogromną szansą dla wszystkich podmiotów jest możliwość pozyskiwania środków pozabudżetowych, w tym z Unii Europejskiej.

Podstawową formą realizacji działań z wykorzystaniem funduszy zewnętrznych, będą inicjatywy wyrażające się poprzez projekty zarówno systemowe jak i konkursowe. Priorytetowe znaczenie będą miały projekty realizowane w oparciu o montaż finansowy z różnych źródeł.

6.2. Monitoring i ewaluacja

Monitoringiem i ewaluacją objęte będą postępy w realizacji Strategii na poziomie poszczególnych zadań, projektów oraz celów.

Monitoring prowadzony będzie jako:

- monitoring wskaźnikowy – w oparciu o oczekiwane wskaźniki osiągnięć określane z początkiem każdego roku kalendarzowego;
- monitoring społeczny – na podstawie wyników badania opinii, w szczególności poprzez konsultacje społeczne.

Poziom osiągania każdego z zadań, celów, projektów będzie oceniany na koniec każdego roku kalendarzowego.

Bazę informacyjną będzie stanowić zasób GUS na poziomie gminy, dane otrzymane od instytucji i organizacji biorących udział w realizacji poszczególnych elementów Strategii.

Przedsięwzięcia z zakresu realizacji Strategii monitorowane będą przez zespół zadaniowy powołany zarządzeniem Wójta Gminy Trawniki.

6.3. Harmonogram wdrażania Strategii

Zarządzaniem i realizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zajmie się zespół zadaniowy składający się z przedstawicieli podmiotów i partnerów realizujących dokument strategiczny, którego celem będzie koordynacja wdrażania strategii oraz weryfikacja osiągania wskazanych wskaźników realizacji (efektu, rezultatu oddziaływania).

W skład zespołu wejdzie:

- koordynator wdrażania strategii jako przewodniczący zespołu;
- przedstawiciele obszarów problemowych (kultura, sport; pomoc społeczna; bezpieczeństwo publiczne; przyjazność miejsca zamieszkania) – reprezentujący różne środowiska gminy;

Zespołem będzie kierował koordynator, do którego zadań będzie należało:

- gromadzenie dokumentacji związanej ze strategią oraz informacji określających postępy w realizacji strategii;
- prowadzenie monitoringu realizacji strategii;
- opracowanie aktualizacji celów strategicznych i szczegółowych wraz ze sposobem ich realizacji;
- opracowywanie niezbędnych analiz i sprawozdań.

Zadanie	termin	Realizator
Powołanie Zespołu	W ciągu trzech miesięcy od przyjęcia strategii	Wójt kierownicy jednostek
Wybór koordynatora zespołu, Przedstawienie celów strategicznych, szczegółowych i kierunków działań; ustalenia organizacyjne;	Na pierwszym posiedzeniu zespołu	Zespół
Cykliczne spotkania zespołu, określanie planów działania i terminu realizacji strategii z uwzględnieniem wcześniejszych konsultacji i wytycznych z poszczególnych jednostek i instytucji, monitoring wcześniej ustalonych działań i konieczności ewaluacji.	Cyklicznie minimum 1 raz w roku	Zespół
Ewaluacja realizacji strategii	Cyklicznie minimum co 2 lata	Zespół

7. Zakończenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Trawniki na lata 2018 – 2024 stanowi zwartą analizę sytuacji gminy Trawniki w aspekcie polityki społecznej. Strategia precyzuje zadania samorządu gminnego w zakresie problemów społecznych i nakreśla pożądane kierunki ich działania. Jako wieloletni dokument planistyczny, będzie wymagała uszczegółowienia i precyzowania w trakcie okresu wdrożeniowego. Zakłada realizację wielu powiązanych ze sobą działań. Niektóre z nich mogą być jednak wykonywane niezależnie, ale wszystkie stanowią spójną konstrukcję głównego celu jakim jest zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia społecznego zapobiegającego wykluczeniu i marginalizacji osób oraz grup społecznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Trawniki na lata 2018 - 2024 powinna stanowić narzędzie, wykorzystywane w procesie pozyskiwania środków finansowych na realizację zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych.

Wszystkie podmioty realizujące niniejszą Strategię uwzględniać powinny w trakcie jej wdrażania aktualną sytuację społeczną gminy Trawniki, posiadane zasoby ludzkie, obowiązujące przepisy prawne oraz możliwość finansowania poszczególnych działań w ramach zewnętrznych środków finansowych.

Realizacja niniejszej Strategii powinna przyczynić się do poprawy jakości życia wszystkich mieszkańców gminy oraz stworzenia warunków do zaspokajania ich potrzeb i realizacji własnych dążeń.

8. Spis tabel

Tabela nr 1. Dotyczy bilansu użytkowania terenów gminy Trawniki (Starostwo Powiatowe Świdnik);

Tabela nr 2. Dotyczy ilości świadczeń z tytułu urodzenia dziecka;

Tabela nr 3. Dotyczy powodów przyznania świadczeń w pomocy społecznej

Tabela nr 4. Dotyczy liczby osób którym przyznano zasiłek z powodu ubóstwa;

Tabela nr 5. Dotyczy osób bezrobotnych zarejestrowani w Urzędzie Pracy w Świdniku z terenu gminy Trawniki;

Tabela nr 6. Dotyczy przyznanych świadczeń z powodu bezrobocia;

Tabela nr 7. Dotyczy osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń oferowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach;

Tabela nr 8. Dotyczy osób starszych korzystających ze świadczeń oferowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach, przy czym w przypadku kobiet przyjęto wiek powyżej 60 lat a w przypadku mężczyzn powyżej 65 lat;

Tabela nr 9. Dotyczy liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej za pobyt których Ośrodek Pomocy Społecznej w Trawnikach partycypuje w części kosztów;

Tabela nr 10. Dotyczy liczby rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Trawnikach ze względu na występujące problemy opiekuńczo - wychowawcze;

Tabela nr 11. Dotyczy liczby dzieci pochodzących z terenu gminy Trawniki umieszczonych w zastępczych formach opieki;

Tabela nr 12. Dotyczy liczby rodzin z terenu gminy Trawniki objętych wsparciem asystenta rodziny;

Tabela nr 13. Dotyczy liczby rodzin z terenu gminy Trawniki które zakończyły współpracę z asystentem rodziny;

Tabela nr 14. Ilość świadczeń z powodu alkoholizmu;

Tabela nr 15. Dotyczy ilość wniosków przesłanych do sądu;

Tabela nr 16. Dotyczy ilości osób zgłaszających się do Punktu Konsultacyjnego;

Tabela nr 17. Dotyczy liczby osób korzystających ze świadczeń po opuszczeniu zakładu karnego;

Tabela nr 18. Ilość wystąpień w ramach świadczeń z pomocy postpenitencjarnej;

Tabela nr 19. Dotyczy Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”;

Tabela nr 20. Dotyczy ilości osób w rodzinach, rodzin, pomocy w postaci pracy socjalnej

Tabela nr 21. Dotyczy ilości pobieranych świadczeń rodzinnych;

Tabela nr 22. Dotyczy ilości pobieranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego;

Tabela nr 23. Dotyczy liczby dłużników alimentacyjnych w gminie Trawniki;

Tabela nr 24. Dotyczy ilości wypłaconych stypendiów i zasiłków szkolnych;

Tabela nr 25. Dotyczy liczby osób którym przyznano pomoc materialną w postaci stypendium szkolnego.

9. Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Trawniki (www.geoportal.gov.pl)
Rysunek 2. Położenie gminy na mapie (www.mapygoogle.pl)

10. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności gminy w latach 2012-2017 (ewidencja UG)
Wykres 2. Urodzenia oraz zgony